

# OLAV

Biskop John W. Gran, s. 3

Den katolske kirke i Norge - milepæler og akser

Else-Britt Nilsen o.p., s. 6

Søstre, sykehus, skoler - æres den som æres bør!

Berit Lånke, s. 10

Pilegrimsvandring - også i Den norske kirke

Janne Haaland Matlary, s. 11

Hvordan virke i det post-kristne samfunn?

Gun Jeanne Wreden, s. 18

Kvinnens adgang til prestedtjenesten  
i lys av mariologien

For økumener og Italia-entusiaster, s. 28

Internasjonalt birgittinsk senter i Farfa

# ST. OLAV

## Håpefullt vendepunkt eller fiasko?

I skrivende stund er FNs store menneskerettskonferanse såvidt i gang i Wien. Når bladet når leserne, vet vi utfallet av gigantmøtet. I beste fall står vi igjen med et dokument som ikke bare bekrefter de bestående avtaler til vern om menneskerett og menneskeverd, men også forplikter til handling og oppfølging og sørger for effektive kontrollinstanser. Sikrer "retten til å bry seg". I verste fall rakner det vi har.

Sjansen for det siste er stor. Det er, dessverre, store sjanser for at en del regjeringer vil sette de forskjellige rettigheter opp mot hverandre og beskytte bare dem som passer dem selv, og nettopp forhindre at andre bryr seg. Forsåvidt en slags indirekte innrømmelse av det som er *praksis* i mange land! For saken er jo den at de mange flotte avtaler og konvensjoner verdenssamfunnet har fått siden den annen verdenskrig, brytes mer og mindre konsekvent av svært mange av dem som i høytidelige former har forpliktet seg til å overholde dem. Det vet enhver som følger en anelse med i det som skjer i verden. Og ser man nøyere etter, er det svært få regjeringer som virkelig har rene hender - om noen.

Men hittil har vi i hvert fall vært *på papiret* vært enige om et sett av sivile og politiske rettigheter til vern om og fremme av menneskeverdet. Faren nå er at vi ikke engang kommer til å ha denne papirenighet om at menneskerettighetene er noe som prinsipielt sett skal gjelde overalt, uavhengig av lokale politiske, religiøse og kulturelle forhold. Det skremmer - i en verden hvor den *faktiske* respekt for enkeltmenneskets absolutte verd og verdighet er på vikende front. Også i land - vårt eget innberegnet - hvor frihet og toleranse, solidaritet og likeverds-tenkning har relativt lange tradisjoner.

Uansett utfallet av menneskerettskonferansen i Wien - håpefullt vendepunkt eller fiasko - er Kirkens og den enkelte kristnes oppgave klar: uavkortet vern i ord og gjerning om menneskeretter og menneskeverd. Om alle de konsekvenser det har for forholdet mellom mennesker og nasjoner at "alle mennesker er født frie og like i verdighet og rettigheter", som det heter i FNs menneskerettighetserklæring.

Helst også villighet til å gå den ekstra kjærlighetens mil som neppe blir nedfelt i noen internasjonal avtale. UKJ



Biskop John Willem Gran i Oslo Rådhus, 7. mai:

## Den katolske kirke i Norge - milepæler og akser 3

“Om den begynnelse for 150 år siden som vi markerer her i dag, er vi blitt kort og klart orientert av biskop Schwenzer. Selv er jeg blitt bedt om å nevne noen videre milepæler og trekke opp et par akser, også dette må bli helt skissemessig,” sa biskop *John Willem Gran* i innledningen til sitt foredrag. Og noterte avslutningsvis at “denne smule historisk oversikt kunne vart i flerfoldige timer”, men serverte, med et smil, følgende “trøst dere” til forsamlingen: “Norsk Katolsk Bisperåd besluttet tidlig å sørge for utgivelsen av en jubileumsbok - der finner dere resten. . . Gled dere til oktober!”

Biskop Schwenzers tale stod i forrige nr. av bladet.

Allerede i 1845 - to år etter Den katolske kirkes tilbakevenden - kom en ny lov, dissenterloven, som generelt tillot andre kristne trosamfunn enn Statskirken å virke i Norge.

I de følgende årtier var den katolske innsats her overveiende misjonerende, selv om fremstøtene ikke skjedde blant hedninger, men tvert om blant solid forankrede kristne. Like lite som nordmennene i 1537 følte de behov for et religionsskifte. Imidlertid, sett med Pavestolens øyne: Norge hadde engang vært katolsk, og det følte Roma seg forpliktet på. Innsatsen, som forøvrig gjaldt hele Norden, var betydelig, og ble intensivert som årene gikk, selv om resultatene lenge var ytterst beskjedne. Ja, lignende fremstøt blant hedninger ville helt sikkert ha avstedkommet vesentlig større resultater.

Prester og ikke minst ordenssøstre ble sendt til landet, særlig fra Frankrike, Tyskland, Nederland og Luxemburg. Menigheter ble opprettet der hvor det fantes katolikker, som i Bergen og Trondhjem, men også i byer uten påviselig katolsk

nærvær, da av rent strategiske grunner. Dette embryoniske “katolske Norge” ble i 1869 organisert som Apostolisk prefektur.

Strategien var den at katolikker, hvor de enn måtte befinne seg i landet vårt, skulle tilhøre en menighet - uansett avstand til sognekirken. Strategien innebar videre at disse avstandene skulle kortes ned gjennom grunnleggelse av nye menigheter.

Ser vi på oppbygningen av dette nett, må det imponere. I forrige århundre kom etter Christiania og Bergen i tur og orden: Tromsø, Halden, Fredrikstad, Hammerfest, Porsgrunn, Kristiansand, Harstad, Stavanger og Drammen. Og i dette århundre: Arendal, Molde, Hamar, Asker og Bærum, Haugesund, Tønsberg, Kristiansund, Hønefoss, Storfjord i Lofoten, Lillestrøm, Bodø, Ålesund, Levanger, Lillehammer, Narvik, Moss samt, som foreløpige siste: Askim og Larvik. Flere steder, som på Voss, i Mo i Rana og på Stord ble det innrettet kapeller som fungerer som sentra for nesten-menigheter.

Hvorledes har en slik utvikling vært mulig? Meget lenge var det spørsmål om en like nidkjær som uselvisk innsats av klerus og ordenssøstre fra Kontinentet. Også mange av prestene som kom, tilhørte religiøse ordener, av hvilke ingen som virket i Norge i forrige århundre, er tilbake i dag. De ble imidlertid erstattet av andre: av picpuspatrene, patrene av den hellige familie, dominikanerne, fransiskanerne, maristene, oblatfedrene, jesuittene og senest augustinerne. Noen av disse ordnene var, som vi alle vet, meget aktive her før reformasjonen. Bortsett fra de første oblatfedrene, som kom hit fra USA, har samtlige kommet fra Europa.

Men også dette: Blant de prester som har virket - og stadig virker - i det hjemlige, har det fra begynnelsen av vært en ikke ubetydelig kontingent norskfødte, vesentlig konvertitter. Norge hadde sogar statistisk sett i mange år verdensrekord i antall “innfødte prester” i forhold til den katolske befolkning. Kanskje har vi det fremdeles.

Understrekes må at rekrutteringen kunne vinne betydelig omfang



## Den nye katekismen!

Under en konferanse i Roma nylig ble verdens katolske biskoper oppfordret til ikke å "fikle" med den nye verdenskatekismen. Oppfordringen kommer i kjølvannet av kritikk fra flere hold i Vatikanet mot en for liberal tolkning av kirkens lære i forskjellige nasjonale katekismer, en kritikk Troskongregasjonen lenge har fremholdt. Blant annet er de franske biskopers katekisme, "Levende stener", blitt anklaget for ikke å

stemme overens med den offisielle lære på alle punkter.

De nasjonale bispekonferanser er ofte skyldige i "fortielser og utelatelser", ble det fremholdt under konferansen. Biskop Crescenzo Sepe, som leder Kongregasjonen for geistligheten, sa man frykter at lokale biskoper setter til side visse "sannheter som anses vanskelige" for visse retninger av moderne tenkemåte. Han minnet biskopene om at den nye verdenskatekis-

men, som ble offentliggjort på fransk ved juletid i fjor, og som allerede er blitt en bestselger, utgjør "en autorativ læremessig norm", og ikke en "kilde" som nasjonale katekismer kan øse av - eller ikke - etter behov.

For noen måneder siden uttalte Troskongregasjonens formann, kardinal Ratzinger, at "mange nasjonale katekismer er unødige ordrike, et hav av ord som likevel ikke omfatter selve kjernen i den kristne tro". CATHOLIC HERALD

## 4

ved den tredeling av landet som fant sted i 1931, og som gjorde at Midt-Norge fikk sitt eget administrative sentrum i Trondheim og Nord-Norge i Tromsø.

Dagens situasjon når det gjelder prestenes etniske bakgrunn, er mangslungen: Norskfødte prester teller 13, polske også 13 (med ytterligere to i anmarsj), tyskfødte 10, nederlandske 8, vietnamesiske 6. Andre kommer fra England, USA, Skottland, Sri Lanka, Ungarn, Frankrike, Brasil. Med andre ord en internasjonal forsamling, som fint gjenspeiler Kirkens universalitet.

Ser vi videre på dagens relativt betydelige antall prestestudenter, avtegner det seg en interessant utvikling: Hele seks er norske, fire er vietnamesiske, én er polsk og én er tysk. Her må antallet kandidater fra Vietnam frappere. Dersom de nevnte teologer når frem til ordinasjon, kommer den vietnamesiske klerus til å utgjøre 15 prosent av vår geistlighet. Bemerkelsesverdig er også at disse kandidater ikke - som tidligere alltid var tilfelle - kommer utenfra, men fra egne rekker. Dette illustrerer klart den situasjon biskop Schwenzer pekte på: Den katolske kirke i Norge er blitt en innvandrerkirke.

Og denne tingenes tilstand har bl.a. medvirket sterkt til at Den katolske kirke i Norge har sluttet å proselyttere. Parolen kan kanskje formuleres slik: Kirken skal ikke søke å vinne over kristne fra andre trossamfunn, men samle seg om sjelesorgen blant de nyankomne katolikker, og beflitte seg på å hjelpe sine egne til å bli bedre kristne.



Tre norske biskoper i Roma i 1964 i forbindelse med Det 2. Vatikankonsil: fra høyre Jac. Mangers, Jan Olav Smit og John W. Gran.

Noen vil spørre: Er Den katolske kirkes raske vekst i Norge siden krigen utelukkende betinget av innvandring? Ikke bare. I det minste to videre forhold gjør seg gjeldende her: For det første er det tydelig ubalanse mellom antall dåp og jordfestelser - i førstnevntes favør. For det annet har tilveksten av konvertitter vært jevnt stigende fra 20 i 1970 til ca. 100 i 1992 (tallene er fra Oslo Katolske Bispedømme).

Hvem er så disse konvertitter? De er søkende mennesker som på sin ferd banker på Den katolske kirkes port, og ber om informasjon eller endog om undervisning. Ofte nok er det personer som lenge har vanket i våre kirker, har besøkt foredrag eller lest katolsk litteratur.

Eller det kan dreie seg om den ikke-katolske part i et blandet ekteskap, som har fått for vane å gå med den øvrige familie i søndagsmessen. For eukaristien har sin egen mysteriøse tiltrekningskraft.

Konvertitthenes økende antall har utvilsomt også med det å gjøre at det vidt og bredt beriste norske folk der ute har funnet åpne kirker og institusjoner som har virket berikende - og utfordrende.

Også Den katolske kirkes forhold til kulturen har hatt en konverterende virkning, uten at jeg kan gå inn på dette her og nu. De mange som med respekt og fascinasjon har hørt eller lest pater Hallvard Rieber-Mohn, kan ikke ha unngått å merke seg hans frapperende intelli-



## Katekisme og inkulturasjon

Da foreningen av nordiske prestestudenter, PSP, var i Roma i våres, var gruppen, sammen med de østerrikske prestestudenter, invitert til foredrag og spørreunde hos kardinal Ratzinger, Troskongregasjonens formann. I et referat fra møtet i "Katolsk Orientering" siterer Lars Reuter, dansk prestestudent, kardinalen som, i forbindelse med den nye verdenscatekismen, understreket at den "ikke er tenkt sentralistisk", og "ikke skal ikke betraktes som et samlet

svar på alle lokalkirkenes behov. Meningen er derimot å presentere en referanseramme som kan danne grunnlag for de lokale kirkers nærmere overveielser. Den katolske kirke fremmer altså absolutt inkulturasjon, forutsatt at kirkens universelle perspektiv ikke ignoreres".

På spørsmål om f.eks. katolsk moralteologi kan tenkes formulert mer lokalt, svarte Ratzinger. "Katolsk moralteologi kjenner til forskjellige begrunnelseslag. Og såfremt det katolske trosfundament

respekteres, kan disse svar være meget individuelle, og de er i siste instans naturligvis bundet av den personlige samvittighetsavgjørelse."

Uttrykket *trösfundament*, "fundamentum fidei", betegner, "meget enkelt sagt de trosutsagn som kirken har formulert ved konsiler og i tre tilfeller ved pavelige utsagn 'ex cathedra', dvs. med forpliktede, ("ufeilbarlig") karakter", noterer Lars Reuter.

gens og menneskekunnskap paret med en selvfølgelig europeisk kultur og - ikke å forglemme - en aldri sviktende humoristisk sans. Disse mange trenger ingen forklaring på det vi kan kalle Den katolske kirkes kulturelle tiltrekningskraft.

Uansett hvilken betydning akkurat denne dimensjon synes å ha fått i dagens Norge, kan det ikke understrekes nok at det er kristendommens religiøse og åndelige innhold som er det vesentlige også for oss katolikker - ikke at man forvalter en aldri så rikholdig kulturell arv.

## Om jubileumsboken

Denne smule historisk oversikt kunne ha vart i flerfoldige timer. Men trøst dere: Norsk Katolsk Bisperåd besluttet tidlig å sørge for utgivelse av en jubileumsbok - med undertegnede som ansvarlig redaktør - der finner dere resten. Manuskriptet er blitt innlevert til utgiveren, som er *Aschehoug Forlag*. Offentliggjørelse finner sted en gang i oktober.

Det dreier seg om et rikholdig verk. Tittelen kan virke en smule tørr: DEN KATOLSKE KIRKE I NORGE, men bør så hete, for boken omfatter vår kirkes historie gjennom godt 1000 år - fra kristningsverkets spede begynnelse til

pave Johannes Pauls pastorale besøk i 1989.

Hvem har så kunnet skrive vederheftig om alt dette?

Jo, følgende personer: For Midtaldertiden t.o.m. reformasjonen skriver *Vera Henriksen* med sitt vanlig mesterskap. Om undergrunnskirken under danskeveldet skriver historikeren dr. philos. og theol. *Oskar Garstein*, som gjennom en årrekke har produsert vektige bind - på engelsk - om dette interessante tema dekkende hele Norden. Prof. Garstein er forøvrig bokens eneste ikke-katolske medarbeider. Om tiden fra og med Eidsvoldsforsamlingen til i dag, skriver prest i Augustinerordenen *Bernt I. Eidsvig* fra Klosterneuburg ved Wien. I ti kapitler søker han å sette vår lokalkirkes historie inn i et videre perspektiv, nemlig den åndelig-religiøse situasjon og utvikling i datidens Europa med vekt på Den katolske kirkes brogede historie i kjølvannet av Opplysningstidens voldsomme rystelser. Et "Uhistorisk sluttord" som er til å få forstand av, ført i pennen av *Lars Roar Langslet*, avrunder den historiske delen.

I tillegg kommer følgende særkontribusjoner: Dr.theol. *Else-Britt*

*Nilsen* o.p. leverer en betimelig gjennomgåelse av ordenssøstrenes imponerende virke og institusjonsoppbygning - og avvikling - gjennom de siste 150 år. Pastor Claes Tande gir oss diverse statistikker og oversikter som det er naturlig å få med, avsluttende med en kronologi over de betydeligste norske milepæler siden 1843.

Som medredaktører har fungert dr. philos. *Erik Gunnes*, gjennom mange år professor i historie ved Oslo Universitet, og, nok en gang, *Lars Roar Langslet*. Spesialrådgiver har vært dominikanerpater *Albert Raulin*. Dessuten har pater *Olav Müller* og *Hans Kermit* vært rådgivere for henholdsvis Midt- og Nord-Norge. Boken er utstyrt med mange interessante bilder, og layout er ved *Gro Eriksson Stoll*.

Verket henvender seg rimeligvis først og fremst til norske katolikker samt vordende konvertitter. Men ikke bare, for tilblivelsen har skjedd med blikket rettet også mot vanlige mennesker med religiøse, kulturelle, sosiale og historiske interesser.

Jeg sier ikke mere: Bare dette siste: Gled dere til oktober!

(Jubileumsboken blir noe forsinket - den kommer først i begynnelsen av november. Red.)





## 6 Søstre, sykehus, skoler - æres den som æres bør

---

I kjølvannet av den katolske kirkes gjenetablering i landet fulgte ordenssøstre. De første kom i 1857, to franske Mariadøtre som underviste ved menighetsskolen i Christiania. Oppholdet ble av kort varighet. I august 1865, når fire St. Josephsøstre fra Chambéry (Frankrike) er på plass i hovedstaden, blir det et *permanent* søsternærverk i Norge. De begynner ambulansesykepleie – hjemmesykepleie – blant menighetens medlemmer. De åpner også skole for katolske barn. Alt gikk så fort i de dager, og alt var meget enkelt.

---

Men bare elleve år senere – i 1876 – innvies St. Josephs Institutt som er alt annet enn enkelt. Det er en avansert og kompleks institusjon. I løpet av Instituttets første leveår finner vi der et konsentrat, en sum, av alle *fremtidige* virkefelter for ordenssøstre i landet: Skoler for ulike elevgrupper, internat, barnehjem, pikepensjonat, språkundervisning for voksne, ja, endog en barnehage. En av søstrene får ansvaret for de italienske katolikkene på Kampen, datidens fremmedarbeidere. Vor Frue Hospital utgår likeledes fra Instituttet.

Søstrene driver fortsatt hjemmesykepleie, nå også blant ikke-katolikker. Besøk hos syke sjøfolk i havneområdet hører med. Ikke minst møtet med deres elendighet får søstrene til å ønske seg et lite hospital. Sykehusmangelen i byen er intet nytt fenomen. Noe økonomisk grunnlag finnes ikke, men søstrenes oppfinnsomhet var stor. Venner og familie trer støttende til,

Else-Britt Nilsen - dominikanerinne, dr. theol. og tidligere redaktør av St.Olav - turde være vel kjent for bladets lesere. Hun arbeider for tiden som forsker NAVF med et prosjekt om de katolske ordenssøstres historie i Norge

byens leger bistår. Tiggerstaven tas opp for den gode sak. Og selvsagt blir søstrenes møkterne livsstil enda mer nøktern, og deres arbeidsdag enda lenger.

### 1882: "St. Vincents" i Hammerfest – 1883: "Vor Frue" i Christiania

Men det er ikke bare sydpå at ting skjer: Senhøstes 1880 kommer tre hutrende St. Elisabethsøstre fra Schlesien (Tyskland) til Hammerfest, Europas nordligste by. Det går ikke mange dager før søstrene lager middag for fattige barn. Undervisning og hjemmesykepleie hører også med. Søstrenes motto er jo: Vi pleier de syke uten betaling og uansett stand og religion. Og hverken prest eller søstre kan unngå å registrere de miserable forhold som rådet ved byens offentlige sykehus.

Samme år søstrene ankom, sendte sykehuslegen en innberetning til amtet om nødvendigheten av å bygge et nytt sykehus. Han skrev bl.a. at "det samtidig i disse små rom ble behandlet pasienter lidende av nervefeber, rosen og barselfeber. To var blitt smittet av nervefeber på sykehuset. All klesvark og koking

av smittede klær foregår på kjøkkenet, mens det samtidig lages mat..."

St. Vincents kospital i *Hammerfest* blir det *første* katolske hospital i landet etter reformasjonen når det står klart i august 1882. Året etter kan også Vor Frue i *Christiania* motta sin første pasient. Den geografiske avstand mellom dem er enorm. Det vekker ettertanke at Finnmark blir først i en kø hvor landsdelen ofte har måttet nøye seg med sistede plass.

### Handlekraftige og dristige kvinner

Hvem er disse kvinnene som går løs på slike oppgaver i fremmed land? De må ha vært handlekraftige og dristige. Noen hadde høy profesjonell kompetanse, andre var rede til all slags arbeid. Lederne blant dem passet vel på standens uavhengighet. De diskuterte på like fot med verdslige og kirkelige autoriteter. Klosterlivet i forrige århundre ga kvinner helt andre muligheter enn samfunnet ellers. Klosterlivet kunne også være en måte å unnslipe familiens tyngende grep.

Selv kaller de seg misjonærer. Noen har meldt seg frivillig, andre er blitt sendt. Bønneliv bar dem uten at de derfor ble virkelighetsferne. De så sin tids behov, og de



Tilfreds med tysk høyesteretts kjennelse

De tyske biskopene er svært fornøyd med at tysk høyesterett har erklært landets abortlov fra 1992 for grunnlovsstridig. Loven tillot abort, med omkostningene dekket av det offentlige helsevesen, innen svangerskapets første 12 uker, forutsatt at en rådgivende nevnd gikk med på abortønsket. Høyesterett har også erklært at kun i

de tilfeller der morens liv er i fare, kan syketrygdmidler brukes til å betale for inngrepet.

I sin kamp mot loven og mot finansiering av abort via trygdesystemet, har biskopene bl.a. argumentert med at svangerskap ikke er noen sykdom, at abort ikke er noen "kur" og derfor ikke hører inn under syketrygden.

### Forbudt!

Den tsjekkiske helseminister henviste nylig til at det er straffbart for tsjekkiske leger å foreta abortinngrep på utenlandske kvinner, bortsett fra i akutte nødssituasjoner. Etter at det ble innført nærmest totalt abortforbud i Polen, reiser stadig flere polske kvinner til nabolandet for å få utført abort der. CHRIST IN DER GEGENWART



St. Fanciskus Xaverius-søstrenes sykehus Florida i Bergen var et toppmoderne sykehus da det ble beslaglagt av tyskerne kort etter invasjonen i 1940.

handlet deretter. En kuriositet i ettertid er at både Mariadøtrene og St. Josephsøstre var "jesuittiske", og jesuitter - vet vi - hadde ingenting i landet å gjøre. Men dette gikk de norske myndigheter hus forbi. Var det kanskje fordi disse var kvinner at de ikke ble gransket like inngående som presteskapet?

Skole, hospital... Nå er hjulene kommet igang. Overhyrde og prester kunne være ambisiøse, det samme kunne søstrene. Det hendte at søstrenes arbeid vakte misbilligelse. Høsten 1899 blir "de katolske søstres propaganda" et hett emne. Justerdirektør A. Armdtsen har i *Morgen-*

bladet anbefalt en kollekt som vil gjøre St. Elisabethsøstre istand til å utvide sin virksomhet i Kristiania. "Menneskelig talt kan der neppe tænkes nogen bedre sygepleie end den, der ydes af disse søstre under deres intelligente priorindes ledelse." Noen dager senere konstaterer forslagsstilleren:

*"Min vel beføiede og velfortjente anbefaling af disse søstre som sygepleiersker har voldt et røre, som om jeg var faldt midt op i et hvepserede... Jeg (er) ikke den, som har forraadt eller nogensinde vil komme til at forraade vor egen kirke saaledes som en indsender... saa smagfuldt udtrykker*

sig. - Den hele staahei munder ud deri, at vor norske sygepleie bør støttes. Ganske vidst... Men dette hindrer mig selvfølgelig ikke i med inderlig tak at modtage og anbefale den utmerkede hjælp, som baade ydes, og som, - vel at merke - høilig tiltrænges fra mere fremmed hold.

("Aftenposten" okt. 1899).

De negative reaksjoner justerdirektøren utløser, er fremfor noe annet uttrykk for frykt, frykt for den fremgang søstrenes gjerning gjør. Da luxemburgeren Fallize overtok som kirkens leder i 1887, var det søstre i tre av landets byer, ved århundreskiftet finner vi dem i ti. De driver ni hospitaler, ett rekonvalesent hjem og elleve skoler. Antallet søstre er 124.

### Menighetsbyggere

Fallizes opplegg for ordenssøstre var dette: Til menigheter som manglet søstre, gjorde han store anstrengelser for å få søstre. Ved menighetsgrunnleggelser ønsket han søstre med allerede fra starten av. Deres domener skulle være sykepleie og undervisning. En klar fordel fra "arbeidsgiversynspunkt" ved å benytte søstre som lærere, var utvilsomt at de arbeidet uten lønn.

Skole, men særlig sykehus, sikrer et katolsk nærvær i norsk dagligliv. Langt fra å plassere seg på et bortgjemt sted, velger søstrene å være der den katolske kirke og det norske samfunn kan møtes. Ja, de skaper slike møter. Her har de en slags "bindestrekfunksjon".

Imidlertid må ikke dette skygge for søstrenes helt vesentlige bidrag som "menighetsbyggere". Det er



## Hjelp til mine-ofre i Kambodsja

En engelsk-registrert hjelpeorganisasjon, The Cambodia Trust, skal bruke 750.000 kroner på et treningsprogram som skal utdanne 12 kambodsjanere som i sin tur skal hjelpe de mer enn 20.000 ofre for det ødeleggende "nettverk" av rundt 10 millioner miner og andre sprengladninger Røde Khmer har etterlatt seg i landet. Minst 20.000 kambodsjanere har mistet/amputert ett eller flere lemmer.

CATHOLIC HERALD

## Hverken fritt eller rettferdig!

Hiitil har FN-okkupasjonen av Kambodsja og forsøk på å ordne opp ikke hatt særlig virkning, noterte Paul Donovan i Catholic Herald kort før valgene i landet. Den ene høyere offiserer som tok til orde for militære motiltak mot Røde Khmer, ble raskt fjernet. Og FN-folk som betaler alt i dollar (daglønn 140 dollar), har "dollarisert

økonomien", ifølge økonomisk rådgiver Roger Lawrence. Matvareprisene er for høye for den vanlige kambodsjaner.

De deler av næringlivet som har profitert mest på FNs nærvær, er bygningsindustrien og hotel- og restaurantnæringen som stort sett eies og drives av utlendinger. Langsiktige investeringer, som i Vietnam, finnes knapt. Prostitusjon er en annen "næring" som har vokst under FNs nær-

ikke selvros, men sunn virkelighetssans når St. Josephsøstrenes kronikør apropos Porsgrunn bemerker "... vi tør vel si, uten å rose oss selv, at når det kommer vekst og trivsel i de unge menigheter, da skyldes det, næst etter Guds nåde og sjelehyrdenes iver, St. Josephs tapre døtre." Vi kan jo for den historiske korrekthets skyld også tilføye de tapre døtre til St. Elisabeth, St. Franciskus, St. Karl Borromeus...

## Ikke uten spenninger

Det kunne oppstå spenninger i forholdet mellom biskop og søstre. Tidlig hadde Fallize tildelt St. Josephsøstrene Øst- og Sørlandet som virkeområde, mens St. Elisabethsøstrene fikk sin arbeidsmark i nord. Selv om Vestlandet ikke var søsterløst, var situasjonen mildt sagt labil omkring århundreskiftet. Etter ti års innsats har de dyktige fransiskanerinnene fra Luxembourg besluttet å trekke seg fra Norge. Nå var gode råd dyre. Fallize anmoder, uten hell, St. Joseph- og senere St. Elisabethsøstrene om å overta arbeidet på Vestlandet.

I sin selvbiografi skriver Fallize litt oppgitt at de to søsterkongregasjonene "... ikke kunne tilfresstille alle våre behov, og - fordi de var avhengig av fremmede foresatte, ble de også ofte hindret i det". Men her lå også en spire til nyskaping. Med Romas støtte beslutter biskopen å grunnlegge en ny søsterkongregasjon.

## Norsk søsterkongregasjon

19. mars 1901 stiftes Den norske kongregasjon av Den Hellige

Franciskus Xaverius. Samme dag mottar moder Bonaventura Schlös-ser - en av de tre fransiskanerinnene som har valgt å bli i landet - den nye ordensdrakt i biskopens privatkapell i Kristiania, neste dag avlegger hun sine evige løfter. Når kongregasjonen får navn etter jesuittmisionæren Franciskus Xaverius, er det en programerklæring: Å gå dit hvor kirken trenger en. Slik blir Vestlandet reddet, og biskopen får søstre direkte under sin myndighet.

Disse viderefører fransiskanerinnenes arbeid i Bergen og Stavanger. Når også de nederlandske St. Karl Borromeussøstrene kommer til landet i 1923, får vi i det vestlige Norge en lignende utvikling som tidligere i syd og nord. Det som kjenner seg ut fra vårt eget århundre, er at de er så godt som simultane med grunnleggelsene av menighetene. For Fallize hørte kirke, sykehus og skole sammen, av hans etterfølger blir ikke skole prioritert på samme vis.

Jan Olav Smiths tid som kirkeleder i Norge ble kort (1922-28), men hans bidrag på personalsiden var betydelig. Han var nederlander, og det ble knyttet sterke og varige bånd mellom hans hjemland og Norge. For å sikre rekrutteringen til den norske kongregasjonen, opprettet biskopen i 1924 St. Olavs Huis i Bussum. I løpet av hans embetstid kom tre nederlandske søsterkongregasjoner til landet.

## "Den store byggeperioden

St. Josephsøstrenes kronikør omtaler 1920-årene og tiden utover som "den store byggeperiode". Det eksisterende konsolideres, særlig på

sykehusfronten. Og det samme gjelder de andre kongregasjonene. Søstrene er faglig dyktige. Den norske legestand har de på sin side, og de er i forkant av sin tid. Hospitalene blir et slags flaggskip, som seiler i medvind rundt om i landet til stort gagn for den katolske kirke, og til umåtelig nytte for det norske samfunn. Med enkelte unntak fører de katolske skoler et langt mer skjult liv. Min mor som var barn og ung i Tromsø i 1920-30 årene, kjente godt til St. Elisabeth Hospital, men var helt uvitende om at det også eksisterte et katolsk skole i byen.

Ved inngangen til 1940 er det 560 søstre i landet, og vi finner søsterkommuniteter i alle landets menigheter. I 19 byer er det katolsk hospital, i to er det aldershjem, i åtte driver søstrene skoler. Aldri siden skulle antall søstre og hospitaler ligge så høyt. På skolesiden er det allerede en tilbakegang.

## Krig og lojalitet

Krigstiden ble for søstrene, som for landets øvrige befolkning, en prøvelsens tid. I Bergen blir det toppmoderne Florida beslaglagt av tyske myndigheter. Flere av de katolske hospitaler lider samme skjebne. Men bare St. Vincents i Hammerfest blir virkelig utradert. I Molde og Kristiansund erstatter søstrenes kapell kirkene som er blitt lagt i grus ved krigens begynnelse.

Flertallet av søstrene i Norge under krigen var tyskfødte, men deres solidaritet med det norske folk ble aldri trukket i tvil. De hjalp der de kunne. Da det ble kjent at jødene skulle tas, stod dørene ulåste om natten på Vor Frue Hospital... I



vær. Et memo til FN-ansatte inneholder følgende oppfordring: "Vennligst ikke parker din landcruiser utenfor et bordell."

Ifølge FN er repatrieringen av 300.000 flyktninger fra Thailand en suksess. Prosessen gikk svært tregt på vårparten i fjor, men da man gikk over til å gi folk valget mellom land eller 50 dollar i kontanter, ble det fart i sakene. Med 2 millioner landminer spredt omkring i landet, et problem FN

ikke har tatt alvorlig, er kontanter mer fristende enn brakklund fra Røde Khmer-tiden. "Men hva vil skje med disse menneskene når de 12 månedene med matforsyninger fra Verdens Matevarefond er over?" spør Donovan og anklager FN for korttenkt politikk på mange områder. "Folk vil antagelig flokke seg sammen i storbyene, og nøden tilta."

Støtte til anti-korrupsjonskampanje  
Kristne mennesker bør være de første til å bidra til å få samfunnet på rett kjøll igjen, mener den sydkoreanske kardinalen Stephan Kim Sou Hwan. Kardinalen, som er erkebiskop av Seoul, oppfordrer de troende i sitt bispedømme til å støtte anti-korrupsjonskampanjen som landets nye statsministre, Kim Jung San, har satt i gang.

CHRIST IN DER GEGENWART

Stavanger var St. Franciskusøstrene de første som heiste flagget på frigjøringsdagen. Da kong Haakon besøkte Tromsø i 1946, oppdaget han søstrene i mengden av de fremmøtte. Han håndhilste på samtlige og takket for deres trofaste innsats i krigens år. Alle var de tyske.

### Det offentlige tar over

I gjenoppbygningen etter krigen var det i tiåret 1950-1960 at ekspansjonen kom innen sykehussektoren generelt. Og de katolske hospitaler prøver å være på banen. Til tross for innsats og betydelige investeringer klarer de ikke i lengden å holde stand. Årsaker er: Manglende rekruttering, myndighetenes styring

av helsevesenet og medisinen utvikling.

I 1984 overdras driften av de siste katolske sykehus til det offentlige. De katolske hospitalers fartstid i Norge ble 102 år.

I dag driver kongregasjonene tre alders- og sykehjem for egne søstre. Av de tre gjenværende katolske skoler er kun én fortsatt på søstrenes hender: St. Sunniva i Oslo. Mindre kjent er det at søsterkongregasjonene har drevet åtte fagskoler innen helsesektoren foruten 16-17 barnehager.

### En plass i norsk kirke- og sosialhistorie

En liten omskrivelse må være til-latt: "Og Gud så på alt det søstrene

hadde gjort, og se, det var såre godt." (1 Mos 1, 31). Men håpet om en himmelsk lønn for disse sliterne, må ikke skygge for to meget viktige forhold:

\* I opprettelsen av de katolske menigheter rundt om i Norge har ordenssøstrene spilt en helt konstitutiv rolle. De har finansiert våre menigheter, de har bygget kirke.

\*\* Skole, men særlig sykehus, sikret et katolsk nærvær i den norske hverdag. Her har de vært viktige brobyggere mellom vår kirke og dert norske samfunn.

Visst "fortjener" ordenssøstrene en plass i norsk kirke- og sosialhistorie. Men enda viktigere er det at denne historien ikke er komplett så lenge søstrenes innsats blir oversett.

## I tålmod og kjærlighet

Jeg går fra rom til rom  
fra pasient til pasient

Hvert ansikt:  
en sjel, et liv  
jeg står utenfor.

Min oppgave:  
hjelp syke,  
spre glede  
stille smerter.

Et arbeide  
som du, Mester,  
kalte meg til.

Lær meg å gå dine veier  
i tålmod og kjærlighet.

Sr. Valbjørg Jeuken



Tibet: kultur og tro overlever  
"Lhasa, Tibets hovedstad, ligger 3600 meter over havet. Klimaet er hardt, men det politiske klimaet er enda hardere. I over en mannsalder har kinesiske myndigheter med rå makt undertrykt Tibets folk. Deres kultur og tro har likevel overlevd, selv i lenker," skriver Kristian Tangen i et reisebrev fra Tibet.

Hans erfaring er at religionen møter man overalt, og at "det er i klostrene man har tatt vare på tibetansk kultur og tradisjon. Nesten alle kulturelle aktiviteter er knyttet til klostrene eller buddhistiske høytider, og naturlig nok har de religiøse lederne stått fremst i kampen mot okkupasjonsmakten.

Til tross for at kineserne systematisk

har undertrykket religionen etter at de okkuperte Tibet i 1959, er det vel knapt noe land i verden hvor de religiøse lederne står så sterkt. Dalai Lama har fremdeles status som 'gudekonge', og alle tibetanske hjem har et lite alter hvor han bilde er plassert," skriver Tangen. Som gir følgende karakteristikk av tibetanerne: hardt prøvet, men ukuelige! AMNESTY NYTT

## 10 På gjesteplass: Pilegrimsvandring - også i Den norske kirke

Dypt inne i oss alle ligger en lengsel etter det hellige, en trang til å finne vårt opphav og et ønske om mål og mening i tilværelsen. Kanskje er det derfor pilegrimsvandring igjen er på dagsordenen, ikke bare i katolske og ortodokse land, men også her i vårt lutherskdominerte Norge.

Litt forundret oppdager vi at mange har fattet interesse for pilegrimsvandring. Det er ikke bare kirken, men både kommunale-, fylkeskommunale og statlige organer, i tillegg til turistnæringen og en rekke enkeltpersoner som nå er opptatt av å fornye pilegrimsbegrepet. At motivene er ganske forskjellige, er det ingen tvil om. Derfor er det viktig at også Den norske kirke tar pilegrimene på alvor og engasjerer seg for alle andre interesser har fått formet det hele.

Egentlig er det ganske forunderlig at kirken i Norge ikke allerede har en klar oppfatning av hva det vil si å være pilegrim. Tvert imot har kirken vegret seg mot tanken på at mennesker skal søke til et bestemt sted for å lete etter Gud. Ham møter vi jo overalt! Derfor har pilegrimen i vår tradisjon blitt åndeliggjort; han vandrer gjennom verdens tåredal mot det evige mål i Guds himmel. Reformasjonen og den lutherske kirkes brudd med helgendyrkelsen må ta skylden for at pilegrimsvandring har vært "ikke-eksisterende" i vårt land i flere hundre år.

Resultatet av denne holdningen er tragisk. Med stor tilfredshet har vi akseptert at enhver pilegrim har blitt

**Berit Lånke** er residerende kapellan i Bakklandet menighet i Trondheim og leder for Komiteen for økumenisk samarbeid og utveksling under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke. Hun er også medlem av den nye katolsk-lutherske samtalegruppen.

mottatt som turist ved våre gamle valfartsteder. For det viktigste har ikke vært å møte mennesker med åpne kirker fylt av tilbedelse og bønn. Vi har vært lite opptatt av å gi mennesker mulighet til å møte Gud ved de gamle pilegrimsmålene. Det har vært mye viktigere å lage brosjyerer om kirkens historie, utdanne guider og fastsette riktig pris på inngangsbilletten enn det har vært å møte pilegrimer og turister med noe som kan forandre deres liv.

For en pilegrim er et menneske underveis - fra noe - til et mål som igjen skal gi innhold og retning for vandringen mot nye mål. Og med en slik definisjon kan vi si at også turister kan bli pilegrimer. Derfor kan en kirke som tar sitt kall på alvor, ikke møte mennesker uten bevisstheten om at den har et budskap til mennesker fra Gud. Overalt hvor det finnes pilegrimsmål, må det også finnes en levende og åpen kirke. Ikke minst ved de gamle pilegrimers viktigste mål i vårt land - i Nidarosdomen - må holdningen til kirken og dem som kommer dit, bli en helt annen. Vi kan ikke lenger akseptere en "nasjonalhelligdom" hvor det kirkelige liv må vike for turisme og konsertvirksomhet. I vårt møte med fortid, nåtid og fremtid har historie, kunst og kultur stor betydning, men dette må aldri få overskygge gudstjenesteliv, bønn og stillhet. Det er som kardinal Willebrands engang uttrykte det: "The magnificent Cathedral of Nidaros bears surely witness to history and culture, but above all to faith and religion."

Heldigvis er Den norske kirke ikke fremmed for nytenkning omkring pilegrimsvandring og bruken av våre kirker i denne sammenheng. Derfor er det også - i Nidaros Bispedømme - opprettet en arbeidsgruppe under navnet "Pilegrimsvandring i vår tid". Der foregår det spennende nytenkning både om pilegrimstradisjoner og ikke minst Olavsarven. For i vårt land hører disse

to nøye sammen og kan bli et viktig pedagogisk hjelpemiddel for en kirke som har problemer med å kommunisere med sitt folk. For dypt inne i den trauste nordmann ligger en lengsel etter nærhet til det som har vært, det som er, og det som skal bringe oss videre.

Kapellan ved Nidaros Domkirke, Arne Bakken, har sagt det er slik i skriftet "Pilegrimsvandring før og nå": "Denne frodigheten og utfordringen som ligger i Olavsarven, må mennesker som kommer til Nidaros få merke. Nidarosdomen er en 'erindringsbok' for vår kristne arv og tradisjon. Ingen steder 'huskes' vårt folks arv så godt som der, for ingen steder kommer Olavsarven synlig til uttrykk som her.

---

Et levende pilegrimsmål er seg sin spesielle tradisjon bevisst. Det foregår et regelmessig gudstjenesteliv. Det var i gudstjenesten at pilegrimene kjente de var fremme ved målet. Videre må forholdene legges til rette for bønn, skrifte, meditasjon og fordypelse. I den fornyede pilegrimsinteresse ligger ønsket om andre og mer konkrete måter å uttrykke troen på.

---

Om de som kommer, ikke opplever seg som pilegrimer, så kan vi likevel møte dem som om de er det. Alle må gis mulighet til å bli en pilegrim, selv om man i utgangspunktet ikke ser seg som det." Berit Lånke





## Hvordan virke i det post-kristne samfunn?

"De som er overbevist om at de kjenner sannheten og holder fast ved den, betraktes som upålitelige fra et demokratisk standpunkt, fordi de ikke aksepterer at sannhet avgjøres av flertallet, eller at den varierer i overenstemmelse med forskjellige politiske retninger." (Encyklikaen *Centesimus annus*, 1991).

Hver messe avsluttes med befalingen: 'ite, missa est'. Men hvordan skal kristne virke i dagens samfunn? Ved sitt eksempel, først og fremst, i alle sammenhenger; men utover dette, i forhold til offentlig debatt og liv? Som statsviter og katolikk opptar dette spørsmålet meg, og jeg vil gjerne invitere til diskusjon om dette tema nå i vårt 'jubileumsår' med utgangspunkt i Kirkens sosiallære. Konkret formulerer spørsmålet følgende: Hvordan og i hvilken grad kan kristne bidra til å gjeninnføre en 'minimumsetikk' i det post-kristne samfunn?

### Demokrati – ingen garanti for absolutte verdier

Det er ingen nyhet at dagens samfunn er sekularisert. Denne prosessen har pågått i lang tid. Imidlertid ser vi nå i de fleste europeiske samfunn og i USA at kristne verdier

helt mister normativ kraft i det store flertall av befolkningen. Dette har gått hand i hand med at kunnskapen om kristendommen er blitt stadig dårligere.

Samtidig er de politiske ideologier for en stor del også uten appell: Kommunismens fall ble overalt hilst velkommen, og er definitivt død, mens de få varianter av sosialismen som lever, er pragmatiske. De tilbyr ingen helhetlig antropologi. Det har heller aldri sosialismens konkurrent, liberalismen, gjort. I det liberale demokrati er verdipluralismen kjennetegnet.

I dagens Europa og USA er den politiske prosedyre den demokratiske, og et pragmatisk syn på verdier eller etikk dominerer. Frafallet av politiske ideologier som står for et helhetlig menneskesyn, er typisk. Med andre ord: Man har demokrati som styringsform, dvs. som prosedyre, men ingen etikk i samfunnet som har autoritet.

Videre oppfattes ikke etiske spørsmål som spørsmål om absolutte verdier, som filosofi og religion i sitt vesen taler om, men snarere som politiske spørsmål som avgjøres ved hjelp av en analyse av hvilken nyttefunksjon de har, men som

likevel presenteres som 'rettigheter' i den politiske argumentasjon for å legitimeres.

Det mest eklatante eksempel på dette er den politiske prosess rundt abortspørsmålet: Det ble raskt en 'rettighet' for kvinnen i den politiske argumentasjon, mens barnets rettighet til å bli født, som logisk da burde med i argumentet, var fraværende fordi det ikke fantes noen sterke pressgrupper som talte for denne rettigheten – de ufødte selv utgjorde selvsagt ikke noen slik gruppe. Neste kapittel heter eutanasi, og kommer også til å avgjøres ut fra nyttekriterier (det koster for mye å behandle gamle og syke mennesker som likevel skal dø, sammenlignet med andre kategorier pasienter med større politisk tyngde), mens dette i den politiske argumentasjon vil bli presentert som en ny 'rettighet', presumptivt basert på eutanasiofrenes egen vurdering. Og slik fortsetter relativiseringen av etisk sett grunnleggende verdier som i sitt vesen dreier seg om enten-eller: enten har livet en absolutt verdi, eller ikke. Grader av livsverd finnes etisk sett ikke, men politisk sett i aller høyeste grad.

### Mangel på normative bindinger

Den liberale rettsstatens løsning på det etiske problem var å enes om noen fundamentale rettigheter i lovs form. Den internasjonale menneskerettighetserklæringen er 'summen' av de verdier denne 'minimumsetikken' består av. Imidlertid er eksemplene mange på at konflikter mellom disse verdier og konkrete politiske saker alltid faller ut i



## Helsevesenets holdning til ufrivillig barnløse

Det er grunn til å spørre om ikke helsevesenets holdning til ufrivillig barnløshet som sykdom og ensidig fokusering på medisinske løsningsmetoder for "lidelsen", skaper flere problemer enn den løser. Det synes å være lettere for ektepar å få

assistert befruktning enn å få adoptere. Det enkelte par har ingen utgifter i tilknytning til prøverørsforsøk, mens utgiftene ved adopsjon er relativt store for den enkelte. Vi må anta at det samfunnsøkonomisk vil være bedre å bruke mer ressurser på å gjøre rammebetingelsene for adopsjon bedre."

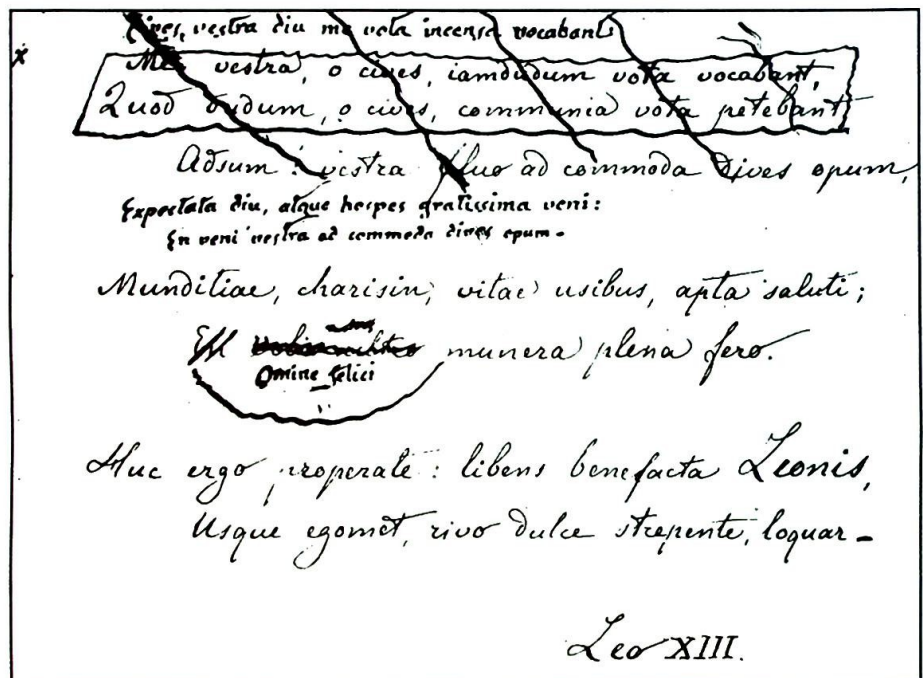
## Lysner det i Kina?

Ifølge tidsskriftet "L'actualité religieuse dans le monde" Kinas patriotiske katolske kirke på rundt 4 millioner medlemmer vil innføre en fast bønn paven i sin liturgi og også regne ham som sitt åndelige overhode. Hittil har denne kirken, som ledes og kontrolleres av staten, nektet å anerkjenne pavens autoritet, trass i økende tendens i motsatt retning på grasrotplanet. I 1992 ga kirken uttrykk for at kontakten med Vatikanet, som ble brutt etter massakren på Den

flertallets favør i det enkelte land. Det er m.a.o. få eller ingen normative bindinger på utøvere av politikk lenger – i alle fall ikke for de fleste. Dette representerer en utvikling mot nihilisme, hvor kjennetegnet er at handlinger og standpunkter ikke lenger har et etisk referanse i det hele tatt.

Problemet ved dagens samfunn er at den politiske sfære omfatter alle emner som blir konfliktyftele, dvs. blir politisert, men disse konflikterne har man kun prosedyrer for å løse, ikke lenger en 'minimumsetikk' som oppfattes som allmenngyldig. 'Utvidelsen' av den politiske sfære har ofte gått samtidig med den generelle sekularisering: Politikens sfære er ikke avgrenset på noen som helst måte samtidig som at prosedyren – den demokratiske – er det eneste det pragmatiske demokrati kan 'tilby' for å løse konflikter. Denne prosedyren anvendes på avgjørelser som i sitt vesen hører hjemme på etikkenes område i den forstand at de omhandler absolutter. Men det blir absurd å diskutere disse spørsmål ut fra demokratiske normer. Et eksempel: Det sies stadig fra politikere at «abortallene er for høye». Imidlertid er dette jo et utsagn som forutsetter at noen har bestemt hva et passende aborttall er. Det har selvsagt ingen gjort, for selve diskusjonen om abort eller ei handler ikke om for lite eller for mye, men om enten-eller.

Et annet eksempel er Kirkestatsrådets begrunnelse for utnevningen av den nye lutherske biskopen i Hamar: "I en folkekirke må alle synspunkter i befolkningen være



Pave Leo XI's egenhendige rettelser i encyklikaen *Rerum novarum* (1891), en encyklika som omhandler alle de vesentlige verdiutagsn sosialismen reiste.

representert, også i bispekollegiet". Spørsmålet fra journalisten gjaldt hva kristen lære var på sentrale punkter, mens svaret sa at den demokratiske prosedyre skal gjelde, og at politikens sfære også omfatter kirken og hva den skal lære, nemlig være et forum for folks forskjellige og foranderlige oppfatninger av kristne verdier.

Det interessante ved dette siste eksemplet var ikke at det var et mesterlig stykke politisk håndverk – den rause regjering som er progressiv nok til å utnevne en kvinne mot et 'konservativt' og mannsdominert bispekollegium – men den underliggende logikk som helt *fraskriver verdien* – her de kristne – *noe krav på absolutthet*: deres

egentlige autoritet ligger i folkemeningen, og tolkes fritt av denne. Dette er betydelig mer enn et protestantisk standpunkt.

Dagens forhold mellom etikk og politikk er altså langt på vei at den ene dimensjonen – etikken – mangler. Det var atskillig enklere å hevde et kristent standpunkt i forhold til politiske ideologier – tenk på den pavelige encyklika *Rerum novarum* som omhandler alle de vesentlige verdiutagsn sosialismen reiste for ca. 100 år siden. Det var da i alle fall mulig å diskutere verdier qua verdier. I dag lever vi i en etter-ideologisk tid hvor demokratiets prosedyrer er alment godtatt, men hvor innholdet av beslutninger ikke differensieres. Premissen er at alt kan politi-



himmelske freds plass i 1989, burde gjenopptas.

Den katolske undergrunnskirken, som skal ha dobbelt så mange medlemmer som den patriotiske, har holdt fast ved troska-pen mot Roma til tross for 50 års kommunistpress. Ifølge rapporten skal det nå være mulig for utlandet å yte økonomisk hjelp til kirkelig arbeid i Kina forusatt at midlene kommer fra "vennligsinnede kil-der" og øremerkes for sosiale formål.

For å tekkes opinionen?

Kina sier biskop Casimir Wang Milu er satt fri ett år før ferdigsonet dom på ti års fengsel. Den angivelige frigivning sammen med tilsagn om at en fengslet demokrati-forkjemper også skal settes fri, er et ledd i Kinas bestrebelser på et bedre forhold til USA og verdensopinionen, så landet kan beholde status som privilegert handels-partner og bli tildelt De olympiske leker i år 2000, noterer The Tablet. Ifølge bladets hjemmelsmann er "Kina villig til å gjøre nær sagt hva som helst for å få lekene til

Peking; man beflitter seg på pen oppførelse".

Biskop Wang ble dømt til 10 års fengsel for "kontrarevolusjonære forbrytelser", nærmere bestemt for å ha nektet å godta den statskontrollerte patriotiske kirkes autoritet og for kontakt med Vatikanet. Diplomater i Peking mener nyheten om frigivelsen er korrekt, men noterer at to andre biskoper, som ble meldt satt fri for en tid siden, fremdeles er i en omskole-riingsleir.

seres, dvs. gjøres til gjenstand for denne type beslutningsprosedyre, og at alle konflikter, også etiske, legiti-  
tamt kun kan løses slik.

I denne prosedyren ligger impli-  
sitt at nye typer konflikter må pre-  
senteres som 'rettigheter' for å gjø-  
res legitime som objekter for den  
politiske prosess. Typiske verdi-  
spørsmål som f.eks. "kan man ta  
liv, i så fall under hvilke omsten-  
digheter, og hvorfor" er ikke lenger  
i det hele tatt relevante i sin etiske  
eller moralske dimensjon, men kun  
i sin politiske. Men fordi det likevel  
fremdeles er noe anstøtelig å snak-  
ke om å ta liv, må dette omskrives  
til å bli et spørsmål om rettigheter.

Idet skillet mellom politikk på  
den ene siden og etikk på den andre  
viskes ut, omdefineres etikken av  
politikken til spørsmål som kan  
løses ad pragmatisk/prosedyremes-  
sig vei. Den eneste strategi jeg kan  
se for å gå imot denne utviklingen,  
er å gjenvinne religionens og etik-  
kens sfære, m.a.o. å peke på hvor  
politikkenes begrensninger ligger.  
Subsidiaritetsprinsippet er den  
katolske sosiallæres prinsipp om at  
statens sfære ikke er absolutt, og  
kampen mot politikkenes absolutthet

har som kjent lange tradisjoner i vår  
Kirkes historie.

### Behov for en 'minimumsetikk'

Men jeg tror ikke man skal begynne  
med å fremheve denne tradisjonens  
prinsipper som alment anvendelig i  
det moderne samfunn, i alle fall  
ikke i Norge. Det som imidlertid  
stadig oppfattes som et allment pro-  
blem, er mangelen på allmengyldige  
normer for etikk. Jo mer nihilistisk  
'samfunnsmoralen' blir, desto  
mer problematisk den demokratiske  
prosedyre som avgjørelsesprinsipp  
for etiske spørsmål.

Det eksisterer i dag et behov for  
hva jeg har kalt en 'minimumsetikk'.  
Denne finner man – som vi  
vet – ved å gjenfinne menneskets  
kristne identitet, men dette kan man  
ikke ha som sitt utgangspunkt over-  
for en sekularisert virkelighet. Snarere  
er det konklusjonen på en  
søken etter en etikk som etter mitt  
skjønner bør starte med å vise at en  
politisk-pragmatisk løsning på etiske  
spørsmål i lengden leder ad  
absurdum.

## Evige løfter



Den 4. juni avla søster Ingrid Elisabeth  
Strai o. p. sine evige løfter i St. Domi-  
nikus kirke. Søster Ingrid er fra Tvede-  
strand, er 33 år og utdannet førskole-  
lære og tilhører søsterkommuniteten på  
Sta.Katarinahjemmet i Oslo.

- Hvorfor valgte du klosterlivet,  
søster Ingrid, og hvorfor nettopp  
Dominikanerinnene av Notre Dame de  
Grâce?

- Det er i grunnen to sider av sam-  
me sak. Jeg er såkalt 'født katolikk' og  
ønsket å tjene kirken på heltid, gi vide-  
re til andre det jeg selv har mottatt. Og  
hos dominikarinnene er det en fin  
balansegang mellom meditasjon og  
formidling - eller skal vi kalle det for-  
kynnelse?

- Dine oppgaver i klosteret og  
ellers?

- Her hjemme er jeg pensjonatbe-  
styrrerinne, sånn dame med knute i nak-  
ken, du vet. Dertil tar jeg meg av besø-  
kende av ymse slag - skoleklasser og  
enkeltpersoner som ønsker å vite noe  
og klosterliv og katolsk tro. Jeg har en  
tid hatt ansvaret for religionsundervis-  
ningen for barn i Oslo, det sier jeg nå  
fra meg, men skal ta meg av første-  
kommunionsbarna i Asker og Bærum  
menighet og ha et spesialopplegg for  
kommunionsbarna i St.Olav menighet.  
Så jeg mangler ikke 'jobb', om noen  
skulle lure på det!



Pavens intensjoner for bønnens apostolat i juli:

At alle kristne må samarbeide om å forkynne evangeliet.

At innfødte og utenlandske legmisjonærer må få den  
utdannelse de trenger, og den anerkjennelse de fortjener.



### En folkets talsmann

Biskop Patrick Joseph Hanrahan av Conceicao i Brasil - irlender av fødsel, som identifiserte seg med de fattige og jordløse i sitt bispedømme i Amazonas-området - døde nylig, 67 år gammel. Han hadde da tilbragt over halvparten av sitt liv i Brasil. Han ble biskop i 1979 og ble siden den gang stadig truet på livet av de store landeiere. Han beskrev gjerne sitt bispedømme som "det ville vesten, men uten sjeriften".

THE TABLET

### Langfredagens stempel

"Gudsrikets vekstvilkår indikreres ikke på popularitetens og folkemeningens barometer," sier professor Jan Martin Berentsen i "Misjonstidende". "Gudsriket gror hvor selvliv og selvhevdelse ofres på selvhengivelsens alter - i Mesterens fotspor. Kristi etterfølgere er tegnet med 'det hellige korsets tegn'. De bærer Langfredagens stempel, i privatliv, i kirke og misjon, året igjennom, tidene igjennom, til oppstandelsens endelige påskemorgen."

### Kritiserer fransk immigrasjonslov

De franske biskoper har sterke reservasjoner mot regjeringen Balladurs forslag til ny immigrasjonslov. Forslaget innebærer strengere regler for fransk statsborgerskap og gjør det lettere å utvise illegale utlendinger.

I et åpent brev til landets innvandrere gir de uttrykk for sin solidaritet med dem. De beklager at lovforslaget gir inntrykk av at innvandrerne er ansvarlige for alt som

## Søster Ester Smid in memoriam



Søster Ester Smid, generalforderinne for St. Franciskus Xaveriussøstrenes kongregasjon, døde plutselig 18. mai, nær 69 år gammel. Med henne har Den katolske kirke i Norge mistet en av sine store støttespillere.

Sr. Ester var født 23. juni 1924 i Kloosterburen i Nederland og trådte inn i St. Franciskus Xaverius-søstrenes kongregasjon i 1954. Hun hadde mange viktige roller i kongregasjonen før hun i 1977 ble valgt til leder, eller generalforderinne for hele kongregasjonen i Norge. Gjennom de siste 16 år har hun loset alle søstrene gjennom den store omstillingsprosess som denne tid har innebåret. Med myndig og mild hånd har hun styrt kongregasjonen, tatt seg omsorgsfullt av sine medsøstre og spilt en viktig rolle i St. Paul menighet og hele Den katolske kirke i Norge.

For menigheten og for oss prester ble hun mer enn en samarbeidspartner. Hun ble en god venn, en vi kunne stole på, en vi kunne fremlegge problemer for. Hun hadde alltid tid, intet problem var uvesentlig for henne, ingen utfordring for stor.

Hun ønsket ingen takk for sin innsats og avfeide nesten brysk alle forsøk på ytre takknemlighet. Men hun visste hvor hun hadde oss, og hvor viktig hun var for oss. Vi takker Gud for hva Han gav oss gjennom henne, og lyser fred over hennes minne.

Hun hvile i fred!

Pater Iru,  
sogneprest i St. Paul menighet.

### Biskop Gerhard Schwenzers preken ved requiemmesse for sr. Ester Smid:

Vi er her for å ta avskjed med søster Ester Smid. For oss er dette en endelig avskjed - og det gjør vondt. Vi vet alle og regner med at vi en gang skal dø. Men det er noe helt annet å tenke på døden enn å bli konfrontert med denne virkeligheten ved bålet til et avholdt menneske. Først her opplever vi dødens ubønnhørlighet: Døden tilintetgjør livet. Den kutter over relasjoner. Den tar fra oss et elsket menneske. Som sagt: vår forstand vet at vi alle må dø, men vårt hjerte har fortsatt vanskeligheter med å akseptere det; det ønsker å dvele fortsatt hos den avdøde.

I en tale for sin avdøde mor sa den hellige Hieronymus: "Vi sørger over at hun har forlatt oss. Samtidig gleder vi oss over at hun fikk være sammen med oss i alle disse årene, og takker Gud for at hun fortsatt er oss nær."

Disse ord vitner om en tro som sier: De avdøde blir ikke borte, de forsvinner ikke inn i et formløst intet. Nei, de lever videre hos Gud, og gjennom hans nærvær er de fortsatt hos oss etter døden.

Vi som nå tar avskjed med søster Ester, deler denne tro. Derfor har vi all grunn til å takke for at vi kjente henne og fikk lov å gå et stykke sammen med henne på livsveien. Takknemligheten over dette og troen på det evige liv tar ikke sorgen fra oss, men lar oss i hvert fall ikke fortvile i en - menneskelig sett - trøstløs situasjon.



er galt i landet, mens "det snarere er slik at dere er de første til å bli rammet av den økonomiske krise, av arbeidsløshet og skole- og boligproblemer." Meningsmålinger har hittil vist sterk støtte for regjeringens forslag.

Det hører med til bildet at statsminister Balladur er katolikk, og at justisministeren, i kjølvannet av biskopenes brev, har bedt om et møte med en representant for bispekonferansen.

THE TABLET

### Snudd på hodet!

"Det mest obskøne en nordmann kan foreta seg, er å lese Bibelen på trikken. Det går altså ikke an. Men på spisebordet hjemme har vi Dagbladet liggende med annonser for telesex. Det er ikke obskønt. Her er tingene virkelig snudd på hodet," sier forfatteren Jostein Gaarder til Aftenposten.

"I Tunisia fikk jeg spørsmål om jeg var kristen. Jeg svarte ja. I vår sekulariserte kultur svarer vi ofte unntakende på sånt, fordi vi har gjort religionen til noe innvortes. Men hvis jeg svarte nei, jeg er ikke kristen, ville jo det neste spørsmålet blitt om jeg da var jøde eller muslim. Klart jeg er kristen."

Søster Ester selv trodde uforbeholdent på Gud. Det var Ham hun viet hele sitt liv til ved sine ordensløfter. Det var Ham hun ville tjene. Hun var opptatt av å finne ut hva som var Hans vilje. Og hun prøvde så godt som hun kunne å sette den viljen ut i livet.

Jeg vil alltid minnes søster Ester som en dyktig, klok og trofast ordenssøster. At flere enn meg bedømte henne på samme måte, viste blant annet at søstrene anså henne som en selvskreven kandidat til stillingen som kongregasjonens leder. Jeg vet fra samtaler med henne at hun helst ville ha sluppet fra å være generalforsenderinne for St. Franciskus Xaverius søstrenes kongregasjon ved de siste valgene. Men lojal som hun var, og i lydighetens ånd tok hun alltid imot de oppdrag hun ble bedt om.

Ja, hun hadde lovet lydighet. Men det var ikke alltid lett for henne å være trofast mot dette løftet. Men konsekvent som hun var, tok hun slike utfordringer på seg. Nå i ettertid må vi kanskje innrømme at vi har lagt for stor byr på hennes skuldre. Men for oss er det for sent å be henne om unnskyldning. Vi sitter igjen med en følelse av en taknemlighets skyld - og det skal vi aldri glemme.

Søster Ester hadde satset alt på Gud. Hun trodde på ham og håpet på ham. Tro og håp er nettopp det som kjennetegner en genuin kristen. Den som tror på Gud, ser verden med andre øyne, fester blikket ikke bare på fasaden, men ser dype, på ham som er skjult bak alt og alle, på Gud. Å tro, det betyr å holde fast ved hans ord og bruke det

som målestokk for sitt eget liv. Å tro, det innebærer samtidig håpet på en fremtid, på et evig hjemsted hos Gud.

Når livet ender i døden, når felle- skap blir til adskillelse, når vi mister så å si alt ved et avholdt menneskes bortgang, ja, da stiller vi spørsmålet: Hva har vi igjen? Hva blir det av oss og av dem vi elsker?

Hver og en må svare på dette spørsmålet helt personlig og elene. Men ett har vi felles: Vi kan bare tro på våre egne svar. Våre spørsmål når alle til en grense akkurat der hvor de dukker opp: Hva kommer etter døden?

Blant oss alle er det kun én som har svaret: hun som er gått fra oss, vår kjære søster Ester. Og hun sier til oss i dag: Den som tror på Gud, den som stoler på ham, den som gir ham første prioritet i sitt liv, for ham eller henne har han forberedt en plass hos seg; han eller hun skal i evig tid få del i hans liv og i hans kjærlighet.

I denne tro døde søster Ester. Hun er nå hos Gud. Vi som synes at hun gikk alt for tidlig fra oss, vet samtidig at hun fortsatt er hos oss og hjelper oss på en mer virksom måte enn da hun var iblant oss.

Denne tro er vår trøst i denne stund: "Vi sørger over at hun har forlatt oss. Samtidig gleder vi oss over at vi fikk være sammen med henne, og vi takker Gud for at hun fortsatt er oss nær."

Jeg lyser fred over søster Esters minne.

Din fred skal aldri vike,  
din miskunn varer ved!  
Når stormvær slår imot oss,  
lar du oss finne le.  
I ensomhetens timer,  
i savnets tyngste stund,  
forblir du hos oss, Herre,  
hvert smertefyllt sekund.

Vær fortsatt ved vår siden  
når stormen stilner av.  
Vær nær oss når vi søker  
til våre kjæres grav.  
Gi at vi aldri mister  
velsignelsen fra dem,  
men alltid bærer med oss  
det gode de bar frem.

Snart går vi ut av tiden,  
og våre navn blir glemte,  
men, Gud, i din erindring  
er vi for evig gjemt.  
Det liv som blir til intet,  
er i din skaperhånd.  
I trygghet overgir vi  
til deg, o Gud, vår ånd.

Svein Ellingsen



### Sårt emne

"Det fins knapt noe område her hjemme hvor kirken står overfor et klarere kall til profetisk tale og handling enn på samlivets og familiens område," skriver redaktør Olav Skjevesland i *Luthersk Kirketidende*. Og poengterer at "problemet er blant annet å holde frem idealene - uten at dette

lander som sviende dom over de livsplaner som gikk i stykker.

Og hvordan skal vi mestre det forhold at knapt noen kirkelig engasjert familie selv er uberørt av skilsmisse og samlivsbrudd? Fortielses- og fortrenningsstrategiene melder seg uvegerlig, fordi dette er et så sårt emne å ta opp."

### Der går grensen

Brita Paus er selve symbolet på ordet medmenneske. Hun var en av tre katolske kvinner fra Oslo som så all elendigheten rundt seg - de tok skjeen i egen hånd og startet akutthjelp i hjemmene. Siden har Fransiskushjelpen bare vokst med Paus ved roret gjennom alle år. "Den materielle nøden er blitt mindre," sier hun, "men den sosiale

## Vaktskifte i Fransiskushjelpen

I 37 år har Brita Paus ledet Fransiskushjelpen - organisasjonen hun selv var med å stifte, og som er blitt en anerkjent og unnværlig del av nødhjelp og medmenneskelig omsorg i Oslo-området. Nå overlater hun ledelsen til yngre krefter, noe hun trygt kan gjøre, for - som det ble sagt under avskjedsfesten: "Det gror i sporene."

"Det er viljestyrke og kjærlighet - begge deler i store mengder - som ligger bak stiftelsen av Fransiskushjelpen," sa pater Johan Castricum, formann i Fransiskushjelpens styre, i sin tale i det splitternye St. Halvard menighetslokale den 8. mai der medhjelpere, familie og venner var samlet til Fransiskushjelpens årlige sommerfest som i år også var avskjedsfest for den mangeårige leder.

"Det ble fort klart for oss fransiskanere da Brita Paus tok kontakt med oss etter at hun og familien kom flyttende fra Tromsø til Oslo på slutten av 1940-tallet, at vi stod overfor et ganske spesielt menneske. Og selv om Fransiskushjelpen i alle år har hatt nær tilknytning til fransiskanerne, er det Brita som har hatt ideene og har satt dem ut i livet, hun som stadig har sett de nye behov, tatt nye initiativer og inspirert til innsats," understreket pater Castricum. Og karakteriserte sin egen rolle beskjedent som "løpeguttens".

Det som begynte med en idé og en liten gruppe pionerer som kom sammen hos fransiskanerne i den gamle, nokså falleferdige bygningen i Urtegaten som frem til 1966 huset St. Halvard menighets lokaler,

prestebolig og kirke, er i dag en fast grunnfestet organisasjon med et bredt virkefelt - fra "besøks- og hjelpetjeneste til sorgtjeneste og hjelpetiltak for å unngå sykehusinnleggelse", forteller årsrapporten for 1992 nøkternt. Men ikke mer organisert enn nødvendig for at tingene skal fungere godt. "Du har sørget for at diskresjon og kjærlighet har

preget både arbeidet utad og samarbeidet innad," sa pater Castricum. Og minnet om betydningen av inspirasjonen fra Frans av Assisi, "han som alltid søkte å møte sine medmennesker med ærbødighet og kjærlig respekt."

"Du er stor i tanke og sinn - Fransiskushjelpen er et vitnesbyrd om kjærlighet," sa en beveget Ellen Lyng, mangeårig nær medarbeider som nå overtar som leder. Hun og de andre medarbeiderne, de ni faste ansatte og de mange frivillige, blir neppe arbeidsledige med det første. For, som formannen i Kreftforeningen sa i sin hilsen: "Det er et enormt behov for personlig innsats på helse- og omsorgssiden i vårt land."



Fra Fransiskushjelpens første dager: rundt bordet fra venstre Brita Paus, Gerta Klepper og Karen Sundt - i bakgrunnen pater Castricum. (Foto fra Johs. Bruce's bok "Fra Urtegaten til Enerhaugen - St. Hallvard menighet gjennom 100 år".)



nøden bare vokser. Vi har fått en slags 'vel-etablert ensomhet'. Tidligere hadde familiene i bygdene mer kontakt med hverandre. I dag kan vi klare oss helt alene, og det skaper ny ensomhet og tragiske skjebner."

På journalistens forsiktige spørsmål om det blir mye 'misjonering' rundt om i hjemmene, smiler hun litt - har nok hørt spør-

målet før: "Nei, vi er en ren humanitær organisasjon. Noen misjonsvirksomhet har vi ikke lov til å drive. Vi var riktignok kun katolikker i starten, men i dag vet jeg ikke engang hva slags religiøst syn våre medhjelpere har. Det viktigste er holdningene. Om noen ønsker det veldig sterkt, kan vi selvfølgelig lese Fadervår med dem, men der går grensen."

KARTELL-NYTT

Knagger som holder

"Vi mennesker har et ekstremt behov for å våge å tro på noe som varer, noe som holder," sier teologen Liv Rosmer Fisknes i samtale med Fædrelandsvennen. Ifølge Rosmer Fisknes "har kirken noen knagger som holder, selv når alt annet brister".

17

Etter 37 år som daglig leder av en organisasjon i stadig vekst og utvikling - og like mange år på barrikadene mot alt som har smakt av sendretktighet, uforstand og manglende medmenneskelighet ved det offentlige helsevesen - var det selv-sagt ikke lett ta avskjed fra det hele. "Jeg har gruet," bekjente en både rørt og velopplagt Brita Paus i sin takke- og avskjedstale, "for det å bli 'tatt avskjed med', men så er det jo blitt en riktig munter slags begravelse! Takk at jeg fikk være med! Men først og fremst takk til de mange gode hjelpere opp gjennom årene."

At avskjeden ble svært så munter, skyldtes ikke minst toastmaster og 'kvear' Oddmund Berg som fra begynnelsen av bokstavelig talt slo an tonen med selvkvedet vise med taktramp til - en uhøytidelig og lun hyllest til "fru Brita Paus" - "hun som er raus".

Om leserne nå savner mer historikk om Fransiskushjelpen, de mange hjelpere og gjøremål, får de smøre seg med litt tålmodighet - Johs. Bruce, tidligere leder av St.Olav Forlag, er i ferd med å skrive den.

Det hører med til historien at hedersgjesten under festen fikk overlevert et dokument - foreløbig i "fax form" - fra fransiskanerordenens nederlandske ordensprovinsial som en spesiell takk og et tegn på at Brita Paus nå er spesielt "affiliert" fransiskanerordenen, "dog uten å måtte trekke i munkekutte", som hennes mangeårige støtte, venn og nå også *confrater* Castricum uttrykte det. UKJ

## Leserbrev:

### Vi og virkeligheten

Under et HIV/AIDS-seminar (St.Olav 5-93) uttalte en luthersk prest med adresse til kirken: "Man tror man er på gli hvis man begynner å se virkeligheten i øynene. . ." Han mente vel at nå må kirken endelig bringe sitt moralsyn i overensstemmelse med den måten folk flest lever på. En kristen politiker sier til Aftenposten at han ". . . vil ha en kurs mer forenlig med virkeligheten. . . og tone ned absoluttene og det prinsipielt perfekte. . ." Begge talsmenn understreker: "Moralisering kan vi greie oss uten." Da er det fristende å spørre: Skal virkeligheten diktere våre moralske prinsipper, eller skal vi satse på å gjøre virkeligheten mer forenlig med våre prinsipper? Er det riktigere å si: Fordi virkeligheten er på gli, må den sees i lys av Guds evige sannheter?

Ordet virkelighet begynner med VI. Vi skyver virkeligheten foran oss inn i det sporet vi lyster. Vi mater den med egoisme og våre drifter og forer den med uærlighet og nederlag. Etter å ha pumpet virkeligheten full av denne tvilsomme næringen, er den blitt et monster som forkrøpler millioner av liv. Enkelte teologer anbefaler oss å bøye kne for dette monsteret og la det styre våre tanker. De vil vi skal "tilpasse oss dagens virkelighet" fordi de har oppgitt tanken på å forandre dagens samfunn. Resultatet er at vi bli virkelighetens slaver og ikke sannhetens tjenere. Guds forvandlende kraft får ingen sjanse i personlig eller sosialt liv. Vi skaper flere tapere og større problemer.

Å hevde at seksualvaner, økonomi og rettferd ikke har noe med hverandre å gjøre, er å leve i "fool's paradise", like uvirkelig som å tro at hat og hevn ikke har noe med utviklingen i Bosnia å gjøre. Lidenskaper som behersker

den enkelte eller grupper, er ofte den skjulte faktor bak sosiale katastrofer. Sannheten om oss selv er den delen av virkeligheten vi nødigst vil se i øynene. Samtidig er den nøkkelen til både å punktere moralsk selvrettferdighet og befri fra nederlag vi har godtatt som normale.

Det lyder nobelt å si: Moralisering kan vi klare oss uten. Men det resulterer ofte i at folk umyndiggjøres og fratras den menneskerett det er å kunne velge mellom rett og galt, se sin svik, tilgis for den og bli forløst. Det er en dårlig venn som ikke er villig til å gi deg korrektiv.

Noen hevder at de er så frigjorte at de ikke sitter fast i dogmer eller absolutte normer, men de er "underveis". De fleste vil gjerne være underveis. Noen av oss vil vite hva vi er underveis til.

Formuleringer som "forenlig med virkeligheten", "ingen moralisering" eller "å være underveis" kan til tider veilede. I dagens Norge er de altfor ofte blitt pyntelige etiketter på våre kompromisser og nederlag.

Einar Engebretsen,  
Sande i Vestfold





I dag derimot. . .

“Paulus var brennande engasjert i at evangeliet måtte nå ut så fort som mogleg. Kvinner på den tida vart ikkje rekna som truverdige vitne,” sier sokneprest Ruth Glæstad, “difor var Paulus redd for at kvinnelege forkynnarar kunne forsinke utbreiinga av evangeliet.

*I dag, derimot, er det omvendt. Sjå til dømes på Aust-Europa, der kristendomen har vore forbode i 70 år. Det blir sagt at trua på Gud har overlevd takka vere mødre og bestemødre som har gitt barna sine kristendomsopplæring.”*

SUNNMØRSPOSTEN

Tredve år siden pave Johannes XXIII's død

*“Denne datoen har risset seg inn i våre hjerter,” sa pave Johannes Paul II i forbindelse med at det den 3. juni var tredve år siden pave Johannes XXIII's død.*

*“Denne fredelige død i troens lys beseiget et liv som var viet tjeneste for Gud og kirken. Og på denne dagen vil vi med særlig kjærlighet minnes pave Johannes, han som forsto å forene godhet og menneskelig*

Hvor mye er teologi og hvor mye er psykologi når det gjelder katolsk embedssyn? spør *Gun Jeanne Wreden* blant annet i denne artikkelen. Og stiller spørsmålstegn ved de tradisjonelle argumenter mot kvinnelige prester. For hva betyr «skrift og tradisjon» i denne sammenheng? «Skriften og tradisjonen må tolkes på nytt i sin tid om innholdet skal holdes levende,» noterer forfatteren. Som med utgangspunkt i mariologien kaster interessante synspunkter inn en aktuell debatt.

Motstanden mot å vie kvinner til prester i den katolske kirke kan iblant synes håpløst massiv; likegyldigheten er, om mulig, enda mer utbredt. En grunn kan være at det ofte er de mest konservative elementer som tiltrekkes av Moderkirkens urgamle og tilsynelatende uforanderlige tradisjoner. En annen grunn at kirken kun opptar en plass helt i periferien av mange katolikkers liv; for disse er de kirkelige ordninger temmelig likegyldige.

For kvinner som er oppvokst i samfunn hvor likestilling mellom kjønnene stadig blir mer selvfølgelig, virker det temmelig kunstig at det i kirkesamfunnene er mennene som dominerer når det gjelder innflytelse i kirkens viktigste anliggender, mens det er kvinnene som dominerer når det gjelder det religiøse engasjement. Dette oppleves ikke mindre underlig når det fra enkelte hold hevdes at denne ordningen skulle være gudvillet. Riktignok heter det at Vårherres veier er uransakelige, men akkurat dette er vel neppe et av de områder i livet

hvor hans skaperordning skulle være unndratt vår fornuft og våre erkjennelsesmuligheter.

Det blir hevdet at kvinner har andre oppgaver i Guds rike, men jeg har ennå ikke forstått hvilke disse er, som skulle være like kjønns-spesifikke. Prester skal jo helst ikke under noen omstendigheter avle barn – så kvinnens særegne biologiske oppgave kan følgelig ikke være så relevant for dette spørsmålet.

#### **Teologi eller psykologi?**

Jeg mener ikke med dette å si at kvinner og menn er *like* – tvertimot. Men nettopp på grunn av forskjellene trenger vi begge kjønn i alle lag i kirken. Skjevheten som eksisterer, kan sammenliknes med det å ha to venstre-føtter (eller kanskje snarere to høyre-føtter). Det er ikke umulig å gå fremover, men gangen blir deretter. Komplementariteten mangler.

Fra kirkens hold blir det naturligvis fremsatt teologiske grunner for kvinner og menns forskjellige funksjon i kirken. Det bedyres at ordningene ikke må oppfattes som noen forringelse av det ene kjønn i forhold til det annet, eller at noen oppgaver i kirken er mer verd enn andre. Vi kjenner så godt argumen-

tene igjen fra samfunnsdebatten rundt kvinnefrigjøringens første tid, da de store spørsmålene dreiet seg om kvinners adgang til universitetene og stemmerett. Det var mange som advarte mot å gi kvinner de samme rettigheter som menn, men argumentene, mistenker jeg, hadde fremfor alt mest med psykologi å gjøre. Det er ikke lett å oppgi sine privilegier frivillig, men når det skjer, har det som regel stor allmenmenneskelig verdi.

Uansett hvor mye av kvinneprestmotstanden som kan tilskrives den menneskelige psykologi, er det imidlertid svært viktig at det teologiske grunnlaget for kvinners adgang til presteembedet legges trygt og stødig på Skrift og tradisjon. I den evangelisk-lutherske kirke har motstanden mot kvinnelige prester hovedsakelig bygget på Skriftens autoritet. Det står skrevet – svart på hvitt – at kvinnen ikke skal tale i forsamlinger, lære menn, etc. (1. Tim 2, 12; 1. Kor 14, 34). Det står imidlertid meget annet, som man ikke har funnet nødvendig å ta helt bokstavelig.

I den katolske kirke har man imidlertid støttet seg mer til argumenter som springer ut fra tradisjonens autoritet: Presten har alltid

**Gun Jeanne Wreden** er cand. theol. fra Oslo Universitet, utdannet sykepleier og homeopat. Hun er leder for Legdominikanerne i Norge.



åpenhet med fasthet i den lære som ble åpenbart av Kristus, og som kirken fortsatt lærer. Han forsto også å forbinde dyp fromhet med pastoralt mot - det førte til innkallelisen av Det 2. Vatikankonsil. Måtte det sterke minnet om denne kjærlige farskikkelse forene seg med ønsket om at hans apostoliske omsorg fortsatt må være levende og virksom i kirken.

" L'OSSERVATORE ROMANO

#### Paven om prestevigselen

"Den kristne tradisjon basert på Skriften, taler hele veien om presten som 'Guds mann', 'en gudviet mann'. Betegnelse 'homo dei' gjelder enhver kristen, men Paulus anvender den spesielt på sin medarbeider Timoteus der han anbefaler ham å bruke Skriften (2 Tim, 3,16). Betegnelsen er nyttig både for prester og biskoper på grunn av deres spesielle innvielse til Gud," sa pave Johannes Paul II ved generalaudiensen den 26. mai.

"Menneskets første og grunnleggende innvielse til Gud finner sted i dåpen, med befrielsen fra det onde og det spesielle tilhørighetsforhold til Gud. Prestevigselen bekrefter og fordyper denne gudviede tilstand (-) prester er i særlig grad forpliktet til å strebe mot fullkommenhet. Den nye vigsel gjør dem til levende verktøy for Kristus, den evige prest, for at de skal føre hans verk videre - han som ved kraft fra det høye fornyet hele det menneskelige samfunn." L'OSSERVATORE ROMANO

## prestedtjenesten i lys av mariologien

19



Jomfru Maria og apostlene på pinsedagen. Psalter fra 1200-tallet fra St. Alban-klosteret ved London.

vært mann fordi Jesus var mann og apostlene var menn. Ved påskemåltidet var det bare menn som tok del. På dette bygger den katolske embetsteologi. Hadde man fra begynnelsen holdt strengt på disse gyldighetskriterier, ville sannsyn-

ligvis kirken dødd fort ut som en tidsbegrenset, messiansk «Jesus-bevegelse». Det ville nemlig blant annet ha medført at bare jøder kunne bli kristne - og i særdeleshet prester - og at kvinner var fullstendig utelukket fra nattverdsbordet.

Kirken viste imidlertid tidlig en viss evne til fleksibilitet og lydighet overfor tidens mangslungne religiøse behov (Jfr. Ap. gj. 15 - apostelmøtet om omskjæring). Hvilke funksjoner kvinnen hadde i menighetene før embetsteologien begynte å ta form, vet man lite om, men det antas at dette har variert en god del fra sted til sted. I tidens mannsdominerte samfunn hvor mange av nøkkelpersonene hadde sine røtter i jødedommens patriarkat, var det vel ikke så underlig at det utviklet seg en embetsteologi farget av maskulin dominans. For selv om Gud virker undere, er det vel mer vanlig at Han møter oss der vi er, og bruker oss ut fra våre naturlige forutsetninger.

Om man, rent hypotetisk, antar at Messias hadde vært kvinne, ville embetsteologien sannsynligvis likevel bygget på at apostlene var menn, om ikke hele den unge kirken skulle ha falt sammen som «kjerringsnakk».

#### En levende kirke er aktuell i sin tid

Guds åpenbaring er gitt fullstendig - og én gang for alle - gjennom Jesus Kristus. Vår forståelse derimot, kirkens erkjennelse, er fremdeles stykkevis; vi er underveis. I historiens løp har kirkens lære og ordninger utviklet seg i nært samspill med det styresett og de idéer som har rådet i samfunnet ellers. Dette er ingen motsetning til at Gud også hele veien har virket gjennom Den Hellige Ånd, men hvorfor skulle ikke dette fortsette? Vi er ennå ikke framme.

Skrift og tradisjon må stadig tol-



## Fortvilet fredsappell

Erkebiskopen av Zagreb, kardinal Franjo Kuharic, kom nylig med en sterkt personlig appell til de krigende parter i Bosnia-Hercegovina om å få slutt på konflikten i landet. Appellen, som skulle leses høyt i alle kirker i Kroatia og i områder under kroatisk kontroll, var rettet både til kroatisk, serbisk og muslimske ledere.

Når det gjelder kroatenes andel i krigs-

handlingene i Bosnia, sa erkebiskopen at "de som er skyld i krigsforbrytelser, også bærer ansvar for den skade de påfører det kroatisk folk". Han oppfordret den kroatisk regjeringen til å ta avstand fra forbrytelsene og understreket at selvforsvar må skje "innen de rammer de etiske normer setter". Forbrytelser mot andres liv, eiendom og verdighet ikke er tillatt: "De som begår onde handlinger, fører krig mot seg selv."

Kuharic understreket videre at sameksistens mellom serbere, kroater og muslimer er "denne stats felles skjebne". Vance-Owen-planen innebærer ingen egentlig løsning på problemene - den eneste løsning ligger i "hjertenes omvendelse og en mottagelig samvittighet, særlig hos de styrende".

20

kes på nytt i sin tid om innholdet skal holdes levende og aktuelt. Alt har sin tid, som det står hos Forkynneren (Ko. 3), men nå er tiden inne til å underkaste hendelsene rundt Kristi liv en systematisk teologisk undersøkelse, og, om mulig, forsøke å finne ut hvilken betydning de ulike kvinnene rundt Jesu liv kan ha som teologisk grunnlag for kvinners oppgave i kirkens offisielle liv i dag. Hvis man ut fra den samme tradisjon kunne påvise at Gud også har brukt kvinnen i en like avgjørende nøkkelstilling i formidling av Kristus til menneskene, burde dette, etter min mening, være et viktig skritt i retning mot at mannens monopol som den offisielle Kristusformidler blir opphevet.

### **Maria – det første frigjorte menneske, men ikke prest**

Den katolske kirke har alltid akseptert mariologien som en viktig del av den teologiske tradisjon. Maria anses å ha spilt en aktiv rolle i frelseshendelsen. Hennes «fiat» var et samtykke ut fra hennes frie vilje, og var forutsetningen for at forsoningen mellom Gud og menneskene i Kristus kunne komme i stand. Hun var altså ikke bare et passivt redskap for Vårherres maskuline vilje. I takknemlighet over dette har kirken gitt henne en særplass i det himmelske hierarki, et sted mellom Kristus og apostlene. Likevel har man ikke latt de tegn og undere som Gud lot skje gjennom denne kvinnen, få noen som helst konsekvenser for den generelle forståelse av kvinnens offisielle oppgave i kirken, slik begivenhetene omkring

Jesus og apostlene har fått for mannens plass i kirken. Maria var riktignok ikke prest – men det var sannelig ikke apostlene heller. Ifølge Skriften er det bare én prest – ypperstepresten Jesus Kristus, og som kristne har vi alle del i hans prestedømme (Hebr. 10, 21; 1. Pt. 2,5).

I liturgisk sammenheng er den innviende prest i Jesu sted, og, som Jesu stedfortreder, er det nødvendig at embetsbæreren har samme kjønn som Jesus, blir det hevdet fra kirkelig hold (Inter Insignores, 1976). Dette kunne vi sluttet oss helt til om hensikten med Jesu liv og død hadde vært å vise oss Vårherres kjønns betydning for vår frelse. Hvis man derimot stiller seg spørsmålet: Hva var den viktigste egenenskap ved Jesus? – ville vel få svare at det var hans mannlige attributter. Uendelig mer sentralt var hans store kjærlighet til menneskene – en kjærlighet som skulle vise seg å være sterkere enn døden.

Når det gjelder evnen til kjærlighet, vil neppe mange fremholde at kvinnen står tilbake for mannen.

### **Marias betydning for inkarnasjonen og de første vitner**

Det er ikke min hensikt å forsøke å benekte at Jesus og apostlene var menn, og at Gud brukte dem til å bygge sin kirke. Poenget mitt er snarere at Gud også brukte kvinnen til dette arbeidet. Guds «logos» ble menneske gjennom en kvinne. Jesus var kjød av Marias kjød og bar således den biologiske arv fra Maria i sin menneskeskikkelse. Han ble legeme og blod gjennom

Maria – analogt med det som hver dag skjer i messefeiringen når brødet og vinen blir Kristi legeme og blod gjennom en mann – presten. Man finner likevel ikke kvinnen verdig til dette hellige oppdrag.

Tvert imot jødisk lov og tidens skikk og bruk betrodde også Gud til kvinnen å være det første vitne til Kristi oppstandelse og den første forkynner av evangeliet. Man kan vanskelig forestille seg at dette var ren tilfeldighet – særlig når man tenker over hvor stor betydning de første vitnene hadde som garanti for kirkens troverdighet (1. Kor. 15). To store kvinnelige teologer er offisielt erklært som kirkelærere, Katarina av Siena og Teresa av Avila, så hvor er da logikken i å utestenge kvinner fra den liturgiske forkynnelse som i tillegg heller intet har å gjøre med prestens offerhandling.

### **Maria som prototyp for presteembetet**

I læren om Maria tolkes og defineres Marias betydning for frelseshendelsen teologisk. Hun er den første formidler av Kristus, kirkens mor, menneskenes veileder og forbeder. Hun er Guds mor og formet hans jordiske liv inntil hun oppga ham til å lide korsets død.

Pave Pius IX skriver i et forord til en mariologisk bok at Guds mor er så intimt knyttet til sin guddommelige sønn, at hun av enkelte kirkefedre er blitt omtalt som «jomfrupresten». Pave Benedikt XV mente at Maria ved å ha ofret sin sønn, trådte inn i frelsesbegivenheten som *co-redemptor* (medfrelser). Så



## Katolsk solidaritet med muslimer

Den 7. mai ble de to eldste moskeene i den bosniske byen Banja Luka lagt i grus av "ukjente personer" - trass i postforbud. Biskop Franjo Komarica av Banja Luka har overfor den muslimske mufti, Ibrahim Halilovic, gitt uttrykk for katolikkenes solidaritet og for avsky over ødeleggelsen. Den katolske Hellige Hjerter-kirken fikk brannskader, og to menighetsentre ble ødelagt samme natt som moskeene ble lagt i grus.

THE TABLET

## Kaster og kirker

I det indiske bispedømmet Cochin har strid mellom katolikker som tilhører forskjellige kaster, ført til at kirker er blitt stengt. Tre menigheter har nektet å rette seg etter erkebiskop Joseph Kureetharas forordning om avskaffelse av kastevesenet.

CHRIST IN DER GEGENWART

## Bibel-TV i Mongolia

En barneserie på 52 programmer basert på Bibelen skal vises i mongolsk TV til høsten, ifølge "Église d'Asie", som utgis i Paris. Kirkens nærvær i landet består stort sett av noen misjonærer som kom for knapt et år siden, omtrent samtidig med opprettelsen av diplomatiske forbindelser med Vatikanet. Før den kommunistiske maktovertagelse var landet nesten utelukkende buddhistisk. CHRIST IN DER GEGENWART

kanskje veien likevel ikke er så langt frem til et utvidet embedssyn som også inkluderer ordinasjon av kvinner til presteembedet. Gjennom sin medvirkning til frelseshendelsen kan man godt i Maria se en slags prototyp for det presteembedet som kirken senere kom til å utvikle.

En slik utvidet embedsforståelse vil i hovedsak avhenge av minst to viktige faktorer som må behandles teologisk, nemlig 1) vårt gudsbilde og 2) vår forståelse av forholdet mellom inkarnasjonen og kirkens embedssyn.

## Gudsbildet

Det er en viktig forutsetning at det gudsbildet vi anvender, blir mer helhetlig symbolisert og beskrevet enn det som vanligvis er tilfelle gjennom at man ensidig benytter maskuline betegnelser som «Fader», «konge», «hyrde» etc. Det er vel egentlig ikke så mange voksne mennesker som i dag forestiller seg Vårherre som en utgammel mann med skjegg og superkrefter, og som befinner seg et eller annet lokaliserbart sted i det blå.

Jødedommens billedforbud utelukker en slik fremstilling. Ikke desto mindre er det en del av vår tro at Gud åpenbarer seg gjennom sitt skaperverk – altså blant annet både gjennom mann og kvinne – som et avbilde av Ham, som det står i 1 Mos. 1,27. I det gamle Testamentet finner vi også Gud beskrevet med kvinnelige egenskaper. (For eksempel «føder» han 5. Mos. 32, 18; Sa 2,7.) Det kan se ut som om disse feminine trekk ved guddommen etterhvert er blitt skilt fra Gud og

tillagt Maria, og at hun på mange måter, og med vekslende tydelighet, er blitt til det barmhjertige, feminine motstykket til Guds strenge, maskuline rettferdighet. Maria er blitt til en personifisering av guddommens feminine trekk.

Vi har så lett for å forveksle symbolene med virkeligheten. Et gudsbilde som bærer i seg trekk kun fra en begrenset del av vår erfaringsverden, vil være ufullstendig og psykologisk oppleves utilfredsstillende. Ut fra et mer holistisk gudsbilde vil såvel en mann som en kvinne hver for seg riktignok avspeile noe av sitt guddomlige opphav, men sammen vil dette bildet komme klarere fram og bli mer fullstendig.

Og dette er naturligvis ikke minst viktig i liturgiske sammenhenger.

## Inkarnasjon og embedssyn

I forståelsen av presten som «Vicarior Christi» eller prestens rolle som «in persona Christi capitis» (Vat. II) er tiden nå moden til å drøfte hvilken betydning Jesu manndom egentlig kan ha for formidlingen av Gud til menneskene. Betyr det at «den naturlige likheten

til Kristus, kun bevares i skikkelsen til en mann» (Inter Insignores, 1976), at Gud gjennom sin inkarnasjon i Jesus åpenbarte seg som mann?

Den tradisjonelle begrepps-symbolikken som går ut på at Gud er vår far, Maria vår mor, må uvegerlig få konsekvenser for balansen mellom kjønnene. Teologien hører udelelig sammen med antropologien, og at mannen ut fra dette blir mer «gudlik» enn kvinnen, er faktisk ganske logisk. Det kan vanskelig føre til reell likeverd mellom kjønnene.

Alle har ikke samme oppgave i kirken, men det eksisterer ikke noen faktisk likestilling så lenge kvinnen på grunn av kjønn utelukkes fra kirkens offisielle oppgaver – uansett hvordan man i diplomatiske teologiske vendinger forsøker å forklare skjevhetene.

Det er vanskelig å forestille seg at kirken i lengden kan være tjent med en slik ubalanse – med mindre det da virkelig skulle være Vårherres vilje å demonstrere mannens overherredømme over kvinnen. Noe som ikke uten videre gir seg ut fra det eksemplet Jesus selv ga i sitt jordiske virke.



*Pavens intensjoner for bønnens apostolat i august:*

At innvandrere og flyktninger må få den hjelp de trenger gjennom prosjekter bygget på rettferd og kjærlighet.

At prestenes vitnesbyrd gjennom tro og tjeneste må vekke nye misjonsskall.



## Appell til kirkenes verdensråd

*Fransiskanerne i Bosnia har appellert til Kirkenes Verdensråd om å megle i konflikten mellom kroater og muslimer i Bosnia. "Blant Bosnias innbyggere hersker total desorientering, men vi tror de religiøse samfunn og sammenslutninger kan yte et bidrag til å gjenopprette tilliten, få i gang positive aksjoner og fredsstiftende møter," heter det i henvendelsen fra fransiskanerprovisial Petar Anđelović.*

CHRIST IN DER GEGENWART

## Solidaritet med voldtekts ofre

*Europa-regionen av Verdensunionen av katolske kvinneorganisasjoner har under sitt møte i Paris i mai oppfordret til at voldtekt erklæres som forbrytelse mot menneskeheten.*

*Nitti kvinner fra tyve europeiske land, inkludert tidligere kommunistland, var med på konferansen hvor temaet var "Migrantkvinner i Europa", et omfattende og van-*

*skelig problemområde der mange land er direkte involvert. Når det gjaldt vertslan- det Frankrike, tok man særlig for seg algriske kvinners situasjon. Konferansen samlet seg forøvrig om en offentlig for- dømmelse av de mange voldtekter i eks- Jugoslavia som en solidaritetserklæring med lidende medøstre i den krigsherjede regionen, melder The Tablet.*

22

## Sr. Pankratia Böckers in memoriam



Søster Pankratia døde den 2. juni på St. Josephsøstrenes hjem i Oslo. Hun var født i Heek i Westfalen 12. mai 1908 og trådte inn hos St. Josephsøstrene i 1931. Etter postulatstid i Tyskland kom hun til Norge for å begynne sitt novisiat. I årenes løp tilegnet hun seg en rekke kunnskaper og ferdigheter som gjorde henne vel skikket til innsats på vidt forskjellige områder innen huslige gjøremål. Hun har gjort tjeneste ved flere av våre sykehus, men lengst ved St. Joseph sykehus i Fredrikstad. Her hadde hun ansvar som vaskeribestyrer og oldfrue i årene 1954 til 1972. Så fulgte syv år ved Vor Frue Hospital i Oslo med ansvar for betjeningsboliger og portvaktjenester. Etter fylte 70 år flyttet hun til Porsgrunn og i 1984 til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen, Oslo.

Vi vil minnes sr. Pankratia som et aktivt og initiativrikt menneske, stadig opptatt av å være til tjeneste for andre. Til tross for en alvorlig hjertelidelse i mange år, var hun så å si til det siste blant de 'aktive søstre' på Grefsen.

Hun hadde fast plass på kjøkkenet hver dag. Dessuten fant hun alltid en eller annen medsøster som trengte hennes spesielle omsorg. Ved sitt gode humør og sin sans for humor var hun til oppmuntring og glede for andre.

Upåaktet og i det stille har sr. Pankratia levd sitt liv for andre. Hennes indre drivkraft var en fast tro på Gud - en kjærlighetens og barmhjertighetens Gud som hun følte seg trukket mot, og som engang og hver dag på ny kalte henne til et liv i St. Josephsøstrenes kongregasjon. Og det var nettopp denne Gud hun talte om på sitt dødsleie og som hun gledet seg til å møte.

## ST. JOSEPHSØSTRENE

### Søstrene - hyrder og voktere

"Sist søndag var den gode hyrdes søndag. Vi vet at Herren sa til Peter: 'Vokt mine lam. Vokt mine får.' Men det var vel ikke bare Peter som skulle være hyrde og vokter etter Jesu død. På en måte er vi hverandres hyrde og vokter. Kains synd var nettopp: Er jeg min brors vokter (hyrde)'" Slik innledet pater Ronald Hölscher sin preken i St. Hallvard kirke i Oslo 9. mai, dagen etter jubileumsmessen i Oslo domkirke - en preken som var en honnør og takk til ordenssøstrene for alt de har gjort for kirken i årenes løp.

"Søstrene har stått for grunnleggelsen av de fleste menigheter, de var deres hyrder og trofaste voktere. De flyktet ikke i vanskelige tider. De var det stabile element i menighetene. Når en kirke skulle bygges, var det oftest samtidig med eller etter at søstrene først hadde begynt skole eller sykehus," sa pater Hölscher.

"Søstrene var kirkens ansikt utad. De fikk ikke lov å drive med propaganda, men deres utstråling gjennom den enkle barmhjertighet og oppofrelse var ikke til å motstå. De hadde aldri ledelse i en menighet, men du verden, hva hadde menighetene vært uten dem? Når en prest dør, blir det ofte en stor tilstelning rundt hans begravelse. Når en søster dør, skjer det ofte i det stille og bare innen klosterets krets. Men når deres dødsannonse kom i avisen, hvor mange ukjente mennesker har da ikke nevnt deres navn og tenkt i takknemlighet tilbake til den tid da søstrene en gang pleide dem selv eller en av deres nærmeste.

Under jubileet var det som om kirken følte at søstrene endelig fortjente å komme frem i lyset, akkurat nå når deres store livsverk, hospitalene, er gått over på andres hender. Vi føler vemod, men samtidig en stor takknemlighet," sa pateren. Og pekte på at "søstrene har nå fått en ny oppgave, et nytt apostolat. Å vise at alderdommen kan ha uante verdier. Å være rolig, å kunne lytte, å kunne be, å kunne la andre få nytte av eldre menneskers rike erfaringer. Og kanskje også dette: De kan lære andre eldre at man bør tilbringe alderdommen med *verdighet, stil og kvalitet*. Uten å forsømme seg selv eller miste sin selvrespekt.

Vi vil be for de unge søstre - få i antall - som har den ærlige vilje og faste tro å gå nye veier i kirkens tjeneste. Og videre for de eldre søstre at ikke angst og uro må ta motet fra dem, men at de står fast i sin tro at 'det finnes mange boliger i Faderens hus, mange nye muligheter og utfordringer'."



Den neste pave: en feminist?

*Pater Bernard Häring, som var den mest kjente blant de tyske teologer som i 1988 kom med den Roma-kritiske "Köln-erklæringen", sa for en tid siden at hans drøm er en kirke med kvinnelige prester og uten hierarki. Häring, som er 80 år gammel, forfatter av 50 teologiske bøker og tidligere professor i moralteologi ved Alphonsianum i Roma, sa at han håpet det neste konklav vil velge "en Johannes XXIV" som*

*virkelig vil fortsette i Det 2. Vatikankonsils ånd.*

*En slik pave ville, ifølge Häring, skive et hyrdebrev til alle troende om at kvinner skal ha like rettigheter som menn i kirken - muligheten til å bli prester - og at tiltaleformer som "Deres Hellighet" til paven og "Deres Eminense" til kardinaler skal avskaffes.*

*Häring gjentok tre av hovedpunktene i Köln-erklæringens kritikk av det nåværen-*

*de pontifikat: sentraliseringen under Roma, steilheten i moralske spørsmål og egenrådige bispeutnevnelser. Hans drøm for kirken, som er kulminasjonen av det han selv kaller årelang "personlig kamp med Roma", er sprunget ut av et ønske om å definere "noen punkter i den katolske kirkes liv med henblikk på den lenge etterlengtede kristne enhet".*

CATHOLIC HERALD

Likesom Jesus i alle evigheters evighet har utlevert sitt legeme

I fattigslike kirker

Til den laveste soldats forgodtbefinnende;

Slik har Gud i evigheters evighet stilt sitt håp

Til rådighet for den ynkeligste av alle syndere.

Som offeret overgir seg i bøddelens hender

Slik har Jesus overgitt seg i våre hender.

Som offeret overgir seg til bøddelen,

Slik har Jesus overgitt seg til oss.

Og som fangen utleverer seg til fangevokteren,

Slik har Gud utlevert seg til oss.

Som den elendigste av elendige kunne slå Jesus i ansiktet,

Og slik måtte det skje,

Slik kan den ringeste av syndere, en stakkars krøpling,

Den ubetydeligste av syndere, få til å slå feil eller til å lykkes

Et håp Gud har båret

Den ubetydeligste av syndere kan rive ned eller reise opp

Et håp Gud har båret.

Det er av oss Gud venter

At vi skal reise opp eller rive ned et håp han

har båret.

*Fra "Forhallen til håpets mysterium" av Charles Péguy (Solum 1992)*

*oversatt av Hans Aaraas.*

*Et knippe uheldige omstendigheter har ført til at en omtale av Péguy's verk, et av de største i kristen litteratur, er blitt utsatt flere ganger - men i neste nr. kommer den.*



## Saligkåringer og debatt

Paven foretok for en tid siden fire saligkåringer: Maria Angela Truszkowska, grunnleggeren av Kongregasjonen av den hellige Felice av Cantalices søstre, Paola Montal, den spanske grunnlegger av Marias døtre, Stanislaus Casimiritano og den kjente polske nonnen sr. Faustyna Kowalska.

Sr. Faustyna (1905-38), som sluttet seg

til Søstrene av Vår Frues barmhjerighet i 1925, fikk tuberkulose og døde bare 33 år gammel. Hun var en mystiker, og pave Johannes Paul har rost den "åndelige dagbok" hun nedskrev for den livfulle og urokkelige tro den vitner om.

"Men samtidig med disse saligkåringen foregår det en livlig debatt i korridorene ved enkelte teologiske fakulteter i Roma om den hellige jomfru var til stede ved den

sise nattverd," noterer Catholic Herald. "Hvis hun var det, har Kristus kanskje gitt henne og andre fromme kvinner mandat til prestetjeneste, mener de progressive. Det nye testamente nevner ikke at hun var i nattverdsalen, men en ledende teolog mener hun var med å forberede måltidet og derved var sammen med de tolv apostlene da Jesus innstiftet nattverden."

## 24 Aktuell - nå igjen: "Med pilegrimene til Nidaros"

I fjor på disse tider bragte St.Olav en anmeldelse av Eivind Luthens bok *I pilegrimenes fotspor til Nidaros*. Men boken tåler å trekkes frem igjen, mener Gryt Anne Piebenga, middelalderforsker ved universitet i Groningen. Ikke minst i år da det for første gang siden reformasjonen igjen skal feires katolsk messe i Nidarosdomen og ekstra mange moderne pilegrimer har den gamle Olavshelligdom som reisemål. Boken er en spennende innføring i en rik tradisjon.

Alt kort tid etter sin død den 29.juli 1030, fikk Olav Haraldsson helgen- og martyrglorie. Han hadde villet samle Norge til et stort kristent rike, men i kampen for å nå dette målet, ble han drept. Hans ry spredte seg raskt over hele Norge og langt ut over landets grenser. Fra Grønland i vest til Flandern i sør og Israel i øst ble det oppkalt kirker etter ham og laget avbildninger, og fra nær og fjern kom pilegrimer til Nidaros, til

domkirken der skrinet med helgenkongens jordiske levninger stod. Byen i det fjerne nord ble et av middelalderens viktigste valfartssteder - etter Jerusalem, Roma og Santiago de Compostela.

I boken *I pilegrimenes fotspor til Nidaros* forteller historikeren Einar Luthen - gjennom 12 kapitler - om pilegrimenes ferd til Nidaros. Innledningsvis peker han på at det å dra på pilegrimsferd skriver seg fra



En av bokens mange illustrasjoner: "Middelalderens primitive fottøy ble fort slitt og trengte ofte reparasjon. Langveisfarende hadde sikkert et ekstra par med eller sysaker i sekken."

de første århundrer etter Kristi fødsel, og at det også i vår tid er vanlig: Om det vitner Lourdes og mange andre steder. Og ble ikke Slottsplassen i Oslo brått forvandlet til et slags valfartssted i dagene etter kong Olav Vs død?

Luthen begynner med å fortelle Olavs historie, hvem han var, hvordan han i årene 1015 til 1028 kom temmelig nær sitt mål om å kristne Norge, og hvordan han til slutt ble slått av sine motstandere. I kapittel to til fire forteller han om pilegrimene: Hvem var de, hvilke krefter var det som drev dem til å legge ut på ferden? Hvor sov de, hvordan var de kledd? I de neste kapitlene blir de viktigste pilegrimsrutene til Nidaros beskrevet. Over land kom folk sydfra gjennom Gudbrandsdalen eller Østerdalen. Fra Sverige og Baltikum gikk veien over Jämtland og deretter gjennom Stjørdalen eller Verdalen. Også sjøveien kom det folk, ikke bare fra kyst-Norge, men fra fjerntliggende land og riker.

Fra tidlig vår til senhøstes kom pilegrimene til Nidaros. Men i slutten av juli, under den egentlige Olavsfesten, toppet tallet seg. Festen begynte natt til 29. juli og endte den 5. august. Høydepunktene var Olavsvaka (gammelnorsk Olafsvaka, som senere ble forkortet til Olsok) og prosesjonen dagen etter.

Utover på 1300-tallet begynte pilegrimsstrømmen å avta, grunnen var først og fremst Svartedauen som kredde talløse ofre, og den allmenne økonomiske tilbakegangen. Etter reformasjonen stoppet strømmen av pilegrimer nesten helt opp. Helgendyrkelse ble forbudt, skrinet med Olavs legeme ble fjernet fra



Mystikken i det enkle.

"Jeg tror på det enkle, på undringen og på humoren," sier Mariann eBratteli som nylig hadde utstilling i Kunstnerforbundet i Oslo. En utstilling med "enkle komposisjoner, enkle motiver - nesten demonstrativt enkle," som hun selv sier. "På samme vis som kristendommen for meg har rot i at det enkle betyr noe, er det mystikken i dette enkle som betyr noe. For meg er det enkle identisk med en religiøs holdning. Og for meg er det en kristen holdning. I katolsk

tro er helgnene et begrep, mystikere, mennesker som kommer lenger enn andre på sin veg. Poenget er at det lar seg ikke fange inn hvem som har dette 'spesielle'. Bare Gud kan gjennomskue det. Et mongoloid barn kan godt være en helgen - sett med Guds øyne."

Hvor viktig er det å lage bilder, vil intervjueren Olav Egil Aune, vite. "Billedkunstnerne - det de gjør og den prosess de går inn i - er med på å holde noe viktig i mennesket ved like. I den katolske kirke

har man et klostervesen. Når et menneske velger å gå den vegen, betyr det ikke at man gjør det for å bli kvitt sine nevrosener og selvutvikle personligheten. Gjennom og ut fra klosterets bønneliv stråler en kraft til resten av samfunnet og befolkningen som man neppe kan vurdere høyt nok. Slik ser jeg også kunstnerens oppgave. I beste fall kan det vi gjør, gjennomstrømme samfunnet som et åndedrett," sier Marianne Bratteli til Vårt Land.

25

domkirken, og alle utsmykninger tatt bort. Skrinets innerdel av tre fikk til slutt en plass igjen i domkirken - nå i jorden under gulvet - men pilegrimer kom det ikke mer.

I siste kapittel - "Om Olavskulten i vårt århundre" - trekker Eivind Luthen forbindelseslinjer helt frem til vår tid. Han forteller bl.a. om minnemøtene i 1930 i forbindelse med 900-årsjubileet for slaget på Stiklestad, og gir en detaljert og levende beskrivelse av prosesjonen til det katolske kapellet på Stiklestad på selve jubileumsdagen.

Luthens bok er ikke bare en beretning i ord, men i bilder. Så mangt blir anskueliggjort gjennom disse bildene, i sort/hvitt og farger, noen fra middelalderhåndskrifter, andre fra vår egen tid - som modellen av hvordan Oslo så ut i middelalderen. Og her er kart slik at leseren kan følge de forskjellige reiserutene.

I pilegrimenes fotspor er en verdifull bok, skrevet av en som ikke bare har stor kunnskap om tingene, men som også har levd seg inn i sitt emne. Til tider er teksten så levende at leseren virkelig får følelsen av å gå i pilegrimenes fotspor. Her og der siterer forfatteren fra Sigrid Undsets middelalderromaner, det gir også nærhet til fortiden - han gir henne ordet, hentet fra *Kristin Lavransdatter*, når han skal fortelle om den nattlige Olsokfesten.

Boken er beregnet på et bredt publikum. Den interesserte leser vil kanskje her og der finne infomasjonen noe karrig, savne noe, men det er råd med det. Den som vil vite mer, kan rådføre seg med litteraturlisten bak i boken. Så enkelt er det!

For førti år siden feiret vi 800-årsjubileet for opprettelsen av erkebispedømmet i Nidaros. På alle stier drev det folk - i et vidunderlig vær. "Blant alle de falske profeter er værprofetene de falskeste," skrev Carl Fredrik Engelstad i sin reportasje, "tross alle varsler om regn og elendighet, stråler solen over Trøndelag."

I det glitrende solskinn gikk prosesjonen over Elgesæter bro til NTH hvor festmessene skulle feires i Høyskolens vakre aula. Den "egner seg glimrende til en festgudstjeneste som den som fikk utfolde seg," skrev Engelstad og fortsatte: "skjønt man jo i sitt stille sinn heller ville sett denne prosesjonen vandre opp gjennom Domkirken. Ingen lutheranere hadde vel tatt skade på sin sjel om der under de hellige hvelv for en gangs skyld hadde lydt de samme messetoner som daglig klang der gjennom de første fire hundre år av dens historie."

Under pavebesøket i 1989 gikk prosesjonen opp Domkirken. Det skulle ikke feires noen messe. Biskop i Den norske kirke i Nidaros bispedømme, Kristen Kyrre Bremer, ga i sin tale mening til dette: "Det er ennå langt å gå før vi er samlet rundt Herrens bord. Men utfordringen er klar: Vi må finne sammen."

Under 1993-jubileet skal det feires messe i Nidarosdomen, men ikke ved høyalteret. Det er ennå langt å gå. *May*



Trondheim 1953: På vei til messe i NTHs aula i forbindelse med 800-årsjubileet for opprettelsen av erkebispesetet i Nidaros.



# OLSOK

Torsdag 29. juni kl. 18.00

**høymesse i friluft på Storøya gård ved Tyrifjorden**

(veien fra Oslo mot Hønefoss, avkjøring før Sundvollen)

**Kirkekaffe**

*St. Theresia menighet, Hønefoss*

26

## Humørpiller til vederkvegelse

"Humørpiller" er tittelen på en samling utvalgte epistler signert Kjell Arild Pollestad. Kapitlene i boka er hentet fra flere av Pollestads tidligere bøker, nemlig "Lofottorsk på nonnebord", "Min Islandsferd", "Skål for Norge", "17. mai i Samarkand" og "Maten er halve føda". Det er blitt en bok som gir grunn til mer humring enn gapskratt, men også en del refleksjon og ettertanke.

Kapitlene i boka er alle gjengitt slik de opprinnelig ble skrevet, selv om noen av dem er blitt noe forkortet. Den eneste gangen dette opptrykksprinsippet blir påfallende, og hvor Pollestad muligens burde ha gjort noe også med selve teksten, er i kapitlet om Aage Samuelsen.

I 1987, da kapitlet ble skrevet, var "Broder Aage" fremdeles i live og på farten. Selv om analysen av ham og hans virksomhet er relevant nok også etter at mannen er borte, burde man kanskje i det minste ha tatt med en linje om at vedkommende som omtales, har vært død i noen år etter at dette ble skrevet, eventuelt vurdert om ikke dette kapitlet kunne vært erstattet med noen av de andre, ofte meget elegante, portrettene og analysene som man kan finne i Pollestads bøker.

De som leser Kjell Arild Pollestads bøker, og stort sett med glede, vet at han har en humor som gjerne er skarp, ofte underfundig og iblant ironisk inntil det giftige. Blant "Humørpiller" finner man de fleste genrene representert. Hovedinntrykket fra samlingen er likevel ikke gapskratten, verken av det befriende eller det ondskapsfulle slaget, men det lune, iblant litt vemodige smilet, og iblant oppgitt-



heten over byråkratisk sidrumpethet og mangel på intelligens. Les bare "Kafeen og toalettet". Synes man det blir for mye harsellas med det hjemlige, kan man jo spe på med skildringen av et bankbesøk i Roma.

Det lune og det varme finner man ikke minst i epistelen om "Øl-Peder", som for denne anmelder ble samlingens høydepunkt. Skildringen av jærbonden som er gjennomalkoholisert uten å være direkte for-

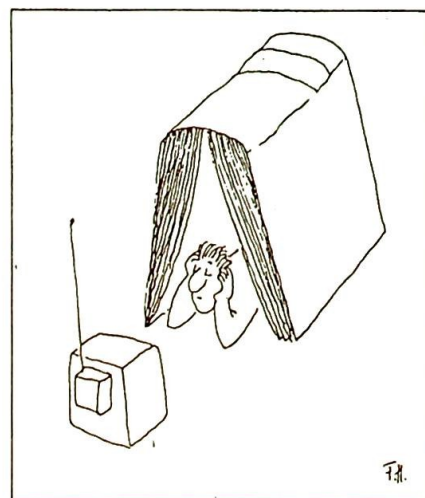
fyllet, og den tragedie som ølet er blitt både for ham og familien, er en perle i medmenneskelighet og varme, og journalistikk på et høyt nivå.

Det gjelder også beskrivelsen av "En gammeldags diakonisse", pater Pollestads gode venninne, søster Ingeborg. Det er også henne boka er dedisert til, en honnør hun med rette kan være stolt av.

"Humørpiller" ble dels et gjensyn med gamle venner, dels et møte med nye. Om målet var å bibringe vederkvegelse, virket pillene etter oppskriften.

*Nils Petter Enstad*

Kjell Arild Pollestad  
**HUMØRPILLER**  
Muntre epistler i utvalg  
Cappelen







A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 22 66 59 00 – SERVICE 22 66 58 60 – 22 66 58 61

MALERMESTER  
utfører allslags maler- og tapetserarbeider  
GEORG FOERSTER  
Tlf.: 22 15 54 26/22 15 56 06

## Femti sider om Olav den Hellige

27

Unge Norske Katolikkers Forbund har utgitt tredje heftet i sin serie om våre store helgener. Det er pater Olav Müller – født og oppvokst i Trondheim, senere gjennom tredivet år katolsk sogneprest i samme by – som har lagt sitt liv med Olav den Hellige på papir. (Pater Olav er nå sogneprest for Nordmøre katolske menighet – i Kristiansund.)

På tross av få sider, har pater Olav klart å streke opp et landskap rundt Olav den Hellige og sette ham inn i en sammenheng for oss – som neppe noen har klart i samme grad tidligere. Heftet gir en forståelse av Olav den Hellige som gjør ham dagsaktuell for enhver leser – langt ut over katolikkens rekke her i landet.

Olav Haraldsons arbeid med å samle ættesamfunnet til et rikskongedømme på Kristenrettens grunn – på bakgrunn av Karl den Stores arbeid med det samme på Europas kontinent – det er en uvant innfallsvinkel på Olav den Hellige for både katolikker og ikke-katolikker.

Når det gjelder dette siste heftet



– om Olav den Hellige – burde St. Olav Forlag/Solum Forlag følge opp initiativet og be pater Olav

Müller skrive om Olav den Hellige i bokformat. Vi er mange som har oppfordret pater Olav til å legge sin livserfaring og faginsikt mellom bokpermer. Alle vi som har kjent foredragsholderen pater Olav, og som har hatt den store lykke å ha ham som lærer, vet hva vi alle går glipp av, hvis han ikke oppfordres til å skrive for bokutgivelse.

UNKF's Olavshefte skjemmes av at forfatterens vita er trykt bare halvveis, og slutter midt i en setning. Et tegn på pater Olavs beskjedenhet?

UNKF fortjener stor ros for sitt initiativ med å gi ut hefteserien om våre store helgener. Norge er ikke tilgodesett med særlig mye litteratur på norsk om vår katolske kirke – og kirken i Norge spesielt. Tidligere har UNKF gitt ut hefter om Bernhard av Clairvaux (Biskop Gran) og Katarina av Siena (sr. Anne Bente Hadland OP). Heftene kan fås hos UNKF – distrikt øst – Akersveien 5, 0177 Oslo – til 30 kr. eks.

DGS

### Rettelse

St. Olav beklager et par feil som var kommet inn i de første linjer av Jan Erik Rekdals "Prolog ved Den katolske kirkes 150-årsjubileum 7. mai 1993", gjengitt i forrige nr. av bladet.

Her er rett versjon:

Ved hjelp av Wergelands ord

føres Moderkirken inn igjen i norsk landskap,  
opp gjennom dalene og over fjellene mot Nidaros -  
ved hjelp av en dikters ord

åpnes riket igjen for Romersk ritus,

for det gamle knefall, for kristentroens eldste stavelser,  
de tidlige tegnene som vi aldri blir ferdige med å tyde.



## Internasjonalt birgittinsk senter i Farfa

På initiativ fra blant andre birgittiner-ordenens generalabbedisse, Moder Tekla Famiglietti, er det nylig blitt opprettet et internasjonalt birgittinsk senter i Farfa, Italia. Et viktig siktemål med dette senteret er at det skal bidra til økte kontakter mellom Norden og det sørlige Europa – i et økumenisk-kirkelig såvel som bredere kulturelt perspektiv.

Birgitta-senteret holder til i praktfulle omgivelser i et mer enn 1000 år gammelt benediktiner-kloster i Farfa et stykke opp i Sabinerfjellene, omtrent en times bussreise fra Roma. I de vakre, gamle klosterbygningene – som også har stor kulturhistorisk interesse – finnes det bl.a. et betydelig teologisk bibliotek, konferanse-faciliteter og et renovert gjestehus.

I mer konkret forstand tenker man seg at senteret skal arrangere eller huse konferanser om forskjellige relevante emner, stille arbeidsmuligheter og husly til disposisjon for stipendiater og forskere, være til hjelp for besøkende av forskjellig slag i tilknytning til klosterets gjestehus og på sikt bygge opp et nordisk bibliotek i Farfa. Andre oppgaver som korresponderer med senterets sikte, vil komme til ettersom dette arbeidet finner sin form.

Birgitta-eksperten Tore Nyberg fra Odense Universitet er tilsatt som leder for senteret i dets etableringsfase. Birgitta-søstrene og benediktinerne i Farfa deltar dessuten aktivt i dette arbeidet. Et styre har blitt oppnevnt hvor den katolske biskop Paul Verschuren (Finland) og den lutherske biskop Jonas Jonson (Sverige), samt Peder Nør-

gaard-Højen, Ritva Jacobsson og undertegnede er nordiske medlemmer. I tillegg kommer representanter fra Italia og Tyskland.

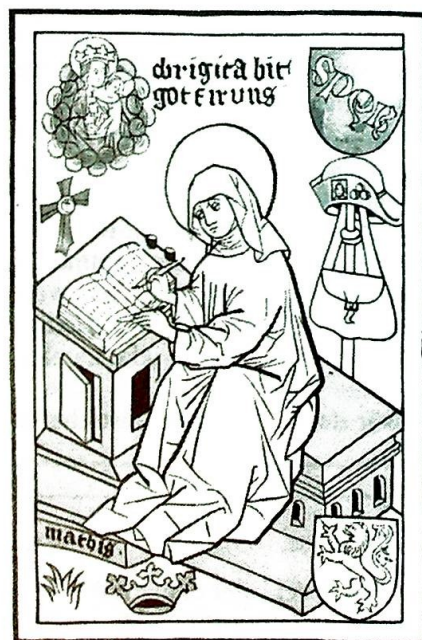
En av dr. Nybergs viktigste oppgaver i etableringsfasen er å forestå oppbygningen av det nordiske biblioteket som planlegges innenfor senterets rammer. Dette vil på sett og vis være en gjenytelse for den gjestfrihet vi tilbys i Farfa, og en fin anledning til å spre informasjon om nordisk kirkeliv og kultur i en kontekst hvor denne type informasjon ofte kan være vanskelig tilgjengelig. Hvis noen som leser dette skulle ha bøker e.l. som kan avsettes til et slikt formål, vil de bli mottatt med stor takk. Her vil i utgangspunktet all litteratur som gir et inntrykk av kirkeliv, kulturliv og samfunnsliv i de nordiske land være av interesse – inkludert årbøker m.v.

Birgittiner-ordenen har satset mye på å få etablert det senteret som nå er i ferd med å bli en realitet. Det vil kunne bidra til en synliggjøring av de nordiske land og våre kirker i Italia. Og for oss nordboere representerer senteret en utmerket anledning til å gjøre seg kjent med den birgittinske spiritualitet og alt det andre som de ansvarlige i Farfa vil kunne formidle kontakt til. En slik form for utveksling vil ikke minst være vesentlig i et økumenisk perspektiv. Generelt sett arter "Internasjonalt birgittinsk senter" seg som et unikt kirkelig og kulturelt tiltak.

For nærmere informasjon, idéer, forespørslers om bruk osv., kontakt de nordiske styremedlemmene – eller aller helst: Dr. Tore Nyberg,

Centro Internazionale Brigidino de Farfa, c/o Suore Brigidine, Via al Monastero 12, 02030 Farfa Sabina (Rieti), Italia (tlf. + (0)765-27079). Og som allerede antydnet – gaver til det nordiske biblioteket vil bli tatt i mot med stor takknemlighet.

Ola Tjørhom,  
Misjonshøgskolen i Stavanger





# CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3, Tlf.: 22 69 30 15/60 43 51

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976

## TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

**SATS + PASTE AS**

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10

Tlf.: 22 30 04 16 – 22 30 84 53

## John Miltons “Det tapte paradys” på norsk 29

Miltons *Paradise Lost*, det store episke diktet om syndefallet, ble publisert 1667. Dette er den første gjendiktning på norsk. Det er ingen lett oppgave å oversette dikt, og det første man må gjøre, er å gratulere Sandved med dette arbeidet.

“Better to reign in hell, than serve in heav'n,” sier Satan (I, 261); dette blir til “langt heller helvedes drott enn himlens tjener”. Og en av de vakreste linjer i engelsk litteratur, “Thick as autumnal leaves that strow the brooks / in Vallombrosa” (I, 301-2), blir til “så tykt som høstens løv på bekkene / i Vallombrosa”. Hvis man kjenner den engelske tekst, ser man at Sandved er trofast uten å være slavisk. Denne oversettelse gjør tilgjengelig på norsk et av verdenslitteraturens store verk, det er i seg selv en begivenhet.

Når det er sagt, er det fristende å spørre: Hvilken betydning kan *Det tapte paradys* ha for oss i dag – ut over det at det er stor poesi og et viktig stykke litteraturhistorie? Man kunne bli fristet til bare å se på det som et kuriosum. Hvorfor utbrodere syndefallet i tolv bøker, når djevelen og helvete nesten helt har forsvunnet fra kirkens forkynnelse og fra de kristnes religiøse bevissthet, og når ingen tror på syndefallet som en historisk begivenhet? (Man ville vel ikke ha tilsvarende problemer med Händels *Messias* eller Bachs *Pasjoner*, men kanskje med Elgars *Dream of Gerontius* og den ene eller andre fortoningen av *Dies Irae*.)

Den katolske kirkes nye katekisme holder fast ved troen på djevelen og helvete, men på en så mildnet og mildnende måte (§395,

1033–1037) at ingen vil føle seg *truet*. Man ville heller ikke komme på den tanke at disse var sentrale spørsmål for den kristne tro. Og man kan merke at Johannes Paul II, som tar sin oppgave som forkynner med utrettelig iver, nesten aldri har nevnt disse emner siden han ble valgt til pave. Vårt århundres vel største katolske teolog, Hans Urs von Balthasar, fremhevet vår plikt til å håpe på *alle* menneskers evige frelse. Han ble sterkt kritisert, men paven kvitterte ved å utnevne ham til kardinal og ved å sende kardinal Ratzinger til å presidere ved hans begravelse, for uttrykkelig å si at denne teologi er katolsk.

Som så mye annet i den katolske kirke i vårt århundre, går denne utvikling tilbake til impulser fra Terese av Lisieux og hennes revolusjonerende budskap om Guds nåde. Terese ønsket absolutt ikke å bagatellisere synden. Hun trodde utvilsomt på helvete. Men hennes standpunkt var at hvis Gud skulle sende henne dit, da ville hun bare prise og elske ham i helvete.

Dette, naturligvis, eksploderer helvete innenfra. Man kan neppe undervurdere Tereses betydning for katolsk fromhet i de siste 75 år, og hvis den mørke jansenistiske angsten for evig fortapelse har bleknet slik den har, da er det ikke minst hennes fortjeneste. (Man kunne også nevne den nylig saligkårede Faustyna av Krakow med hennes budskap om Guds barmhjertighet.)

Dette har ikke gått upåaktet hen. C.S. Lewis' djevel “Screwtape” noterer at Satans *strategi* i det 20. århundre har vært å bringe menneskene til ikke å tro på ham. Og den

karismatiske fornyelse innenfor den katolske kirke, med sin fundamentalistiske lesning av bibelen, har gjenopplivet troen på djevler og eksorsismer. Men stort sett har, som sagt, opptattheten med fortapelsen forsvunnet fra kirkens bevissthet.

Det farlige her er at vi tar synden altfor lett, og at noe av alvoret, noe av spenningen i det kristne liv forsvinner sammen med angsten for djevelen. Det er godt å huske at universalismen (læren at alle blir frelst) aldri har vært kirkens offisielle lære, og at dette spørsmål er et ugjennomtrengelig *mysterium*.

Den østsyriske mystiske tradisjon med den hl. Isaak av Nineve i spissen – og han ville være en trygg kandidat, hvis man skulle spørre hvem som var den største av alle mystikere – hevder at man skal elske demonene og gråte for dem. Det finnes et håp for *hele* skapningen. Men mystikerne er mer forsiktige her enn sine universalistiske forgjengere og noen teologer i dag. De sier alltid at dette er et *mysterium*, noe vi mennesker aldri får lov å vite. Vi skal leve i et håp som er ubegrenset, men “Hvordan kan noen *håpe* på det han *ser*?” (Rom 8,24).

Å lese *Det tapte paradys* kan minne oss om denne viktige spenning i vårt liv. Vi skal ikke søke å oppløse mysteriene!

Brian McNeil C.R.V.

JOHN MILTON

*Det tapte paradys*

I gjendiktning ved Arthur O. Sandved (Thorleif Dahls Kulturbibliotek, Aschehoug, Oslo 1993)



# Liturgisk kalender

## JULI

6. 1 Mos 28,10-22. matt 9,18-26
7. 1 Mos 32,22-32. Matt 9,32-38
8. Sunniva og hennes ledsagere.  
1 Mos 44,18-21. 23-29.  
Matt 10,7-15
9. 1 Mos 46,1-7.28-30.  
Matt 10,16-23
10. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
1 Mos 49,29-33.50,15-26,  
Matt 10,24-33  
(Norske Tidebønner - uke 3)
11. *Femtende søndag i kirkeåret.*  
Jes 55,10-11, Rom 8,18-23,  
Matt 13,1-23 el. 13,1-9
12. 2 Mos 1,8-14.22.  
Matt 10,34-11,1
13. Henrik, Finlands vernehelgen.  
2 Mos 2,1-15. Matt 11,20-24
14. Camillus av Lellis, prest. 2  
Mos 3,1-6.9-12. Matt 11,25-27
15. Bonaventura, biskop. Svithun,  
biskop. 2 Mos 3,  
13-20. Matt 11,28-30
16. Jomfru Maria av Karmelberget.  
2 Mos 11,10-12,14. Matt 12,1-8
17. Jomfru Maria lørdagsmesse.  
2 Mos 12,37-42. Matt 12,14-21  
(Norske Tidebønner - uke 4)
18. *Sekstende søndag i kirkeåret.*  
Vis. 12,13.16-19. Rom 8,  
26-27. Matt 13,24-43
19. 2 Mos 14,5-18. Matt 12,38-42
20. Thorlacr, biskop, Islands vernehelgen. 2 Mos 14,21-15,1.  
Matt 12, 46-50
21. Laurentius av Brindisi, prest og kirkelærer. 2 Mos 16,1-5.9-15  
Matt 13,1-9
22. Maria Magdalena. Høys 3,1-4 el.  
2 Kor 5,14-17. Joh 20,1-2.11-18
23. Birgitta, ordenssøster.  
2 Mos 20,1-17. Matt 13,18-23
24. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
2 Mos 24,3-8. Matt 13,24-30  
(Norske Tidebønner - uke 1)
25. *Syttende søndag etter påske.*  
1 Konge 3,5,7-12. Rom 8,28-30.  
Matt 13,44-52
26. Joachim og Anna, jomfru Marias foreldre. Sir 44,1.10-15.  
Matt 13,16-17
27. 2 Mos 33,7-11. Matt 13,36-43
28. 2 Mos 34,29-35. Matt 13,44-46
29. Olav, Norges vernehelgen.  
Visd 10,10-14, Joh 1,2-4.12  
Matt 16,24-28
30. Peter Krysologos, biskop og kirkelærer. 3 Mos 1,4-11.15-16  
Matt 13,54-58
31. Ignatius av Loyola, prest. 3 Mos 25,1.8-17. Matt 14,1-12

## AUGUST

- (Norske Tidebønner - uke 2)
1. *Attende søndag i kirkeåret*  
Jes 55,1-3. Rom 8,35.37-39.  
Matt 14,13-21
  2. Eusebius, biskop. 4 Mos 11.  
4-15. Matt 14,22-36
  3. 4 Mos 12,1-13. Matt 15.1-2.10-13
  4. Johannes Vianney, prest. 4 Mos 13,1-3.25-14,1.26-30.34-35.  
Matt 15,21-28
  5. Vigselsfest for basilikaen Maria Maggiore. 4 Mos 16,1-13. Matt 16,13-23
  6. Herrens forklarelse.  
Dan 7,9-10. 13-14 el. 2 Petr 1,  
16-19. Matt 17,1-9
  7. Sixtus II, pave, og ledsagere, martyrer. Caietan, prest.  
5 Mos 46,4-13. Matt 17,14-20  
(Norske Tidebønner - uke 3)
  8. *Nittende søndag i kirkeåret.* Oslo Bispedømme: kirkevigselsfest.  
1 Kong 19,9.11-13. Rom 9,1-5  
Matt 14,22-33
  9. 5 Mos 10,12-22. Matt 17,22-27
  10. Laurentius, diakon og martyr.  
2 Kor 9,6-10.  
Joh 12,24-26
  11. Klara, jomfru. 5 Mos 34,1-12.  
Matt 18,15-20
  12. Jos 3,7-10. Matt 18,21-19.1
  13. Pontians, pave, og Hippolyt, prest, martyrer. Jos 24,1-13.  
Matt 19,3-12
  14. Maximilian Maria Kolbe, prest og martyr. Jos 24,14-19. Matt 19,13-15  
(Norske Tidebønner - uke 4)
  15. *Jomfru Marias opptagelse i himmelen.* 1 Krøn 15,3-4.15-16.  
1 Kor 15,54-57. Luk 11,27-28
  16. Stefan av Ungarn. Dom 2,  
11-19, Matt 19,16-22
  17. Dom 6,11-4. Matt 19,23-30
  18. Dom 9,6-15. Matt 20,1-16
  19. Johannes Eudes, prest. Dom 11,29-39. Matt 22,1.14
  20. Bernhard av Clairveaux, abbed og kirkelærer. Rut 1,1.3-6.14-16.22.  
Matt 22,34-40
  21. Pius X, pave. Rut 2,1-3.8-11.  
Matt 23,1-12  
(Norske Tidebønner - uke 1)
  22. *Enogtyvende søndag i kirkeåret.*  
Jes 22,19-23. Rom 11,33-36  
Matt 16,13-20
  23. Rosa av Lima, jomfru. 1 Tess 1,2-5.8-10. Matt 23,13-22
  24. Bartolomeus, apostel.  
Ap. 21, 9-14. Joh 1,45-51



**Vi er i nærheten når du trenger oss**

Sentrum 20 79 05  
Ullevålsveien 1 - Oslo  
Oslo Vest 50 00 30  
Harbitzalléen 14  
Oslo Øst 67 28 80  
Grensesvingen 7  
ved Fyrstikkortet



90 ÅR 1992  
**T. S. JACOBSENS**  
Begravelsesbyråer

25. Ludvig el. Josef av Calasanz, prest.  
1 Tess 2,9-13. Matt 23,27-32
26. 1 Tess 3,7-13. Matt 24,42-51
27. Monika. 1 Tess 4,1-8.  
Matt 25,1-13
28. Augustin, biskop og kirkelærer.  
1 Tess 4,9-12. Matt 25,14-30  
(Norske Tidebønner - uke 2)
29. *Toogtyvende søndag i kirkeåret.*  
Jer 20,7-9. Rom 12,1-2.  
Matt 16,21-27
30. 1 Tess 4,13-18. Luk 4,16-30
31. 1 Tess 5,1-6.9-11. Luk 4,31-37

## SEPTEMBER

1. 1 Kol 1,1-8. Luk 4,18-44
2. Kol 1,9-14. Luk 5,1-11
3. Gregor den store, pave.  
Kol 1,15-20. Luk 5,33-39
4. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
Kol 1,21-23. Luk 6,1-5  
(Norske Tidebønner - uke 3)
5. *Toogtyvende søndag i kirkeåret.* Jer 20,7-9. Rom 12,1-2. Matt 16,21-27
6. 1 Tess 4,13-18. Luk 4,16-30
7. 1 Tess 5,1-6.9-11. Luk 4,31-37
8. Festen for jomfru Marias fødsel  
Kol 1,1-8. Luk 4,38-44
9. Kol 1,9-14. Luk 5,1-11
10. Kol 1,15-20. Lu 5,38-39
11. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
Kol 1,21-23. Luk 6,1-5  
(Norske Tidebønner - uke 4)
12. *Treogtyvende søndag i kirkeåret.*  
Esek 33,7-9. Rom 13,8-10.



Neste nummer utgis 21. september. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Albert Raulin o.p.

Liv Greni

Gunnel Vallquist

Brian McNeil c.r.v.

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—


Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

31



**OLAV**  
**BOKHANDEL**

Akersveien 14, 0177 Oslo  
Telefon: 22 20 72 48  
Fax: 22 36 02 63

Benytt anledningen til et besøk  
når du er i Oslo

**SOMMERTID: 21.6.-23.8.:**  
Man.-fre. 9.00-16.00  
Tors. 9.00-16.30  
Lør. 9.00-13.00

Du finner oss i Nordenfjeldske Kunst-  
industrimuseum under Olavs-dagene  
29.7.-6.8.

- Matt 18,15-20
13. Johannes Krysostomos, biskop og kirkelærer. Kol 1,24-2.3. Luk 6,6-11
14. Korsets opphøyelse. 4 Mos 21, 4-9. Fil 2,5-11. Joh 3,13-17
15. Den salig jomfru Marias smerter. Kol 3,1-11. Luk 6,20-26
16. Kornelius, pave, og Kyprian, biskop, martyrer. Kol 3,12-17. Luk 6, 27-38
17. Robert Belarmin, biskop og kirkelærer 1 Tim 1,1-2.12-14. Luk 6,39-42
18. Jomfru Marias lørdagsmesse. 1 Tim 15-17. Luk 6,43-49 (Norske Tidebønner - uke 1)
19. Fireogtyvnde søndag i kirkeåret. Sir 27,30-28,7. Rom 14, 7-9. Matt 18.21-35

20. Andreas Kim Taegon, prest, Paulus Chomg Hasang og deres ledsagere, martyrer. 1Tim 2,1-7. Luk 7,1-10

21. 1 Tim 3,1-13. Luk 7,11-17  
22. 1 Tim 3,14-16. Luk 7,31-35  
23. 1 Tim 4,12-16. Luk 7,36-50

### Retrettweekend for kateketer og religionslærere

**Mariaholm 27. - 29. august 1993**

Retrettledere: p. Rory Mulligan sm, sr. Hedwig Osterhus csj, sr. Marit Brinkmann csj.

Pris: ca. kr. 560,-. Begrenset deltakerantall.

Nærmere opplysninger og påmelding:

**Det kateketiske senter**

Akresvn. 14, 0177 Oslo. Tlf. 22 20 72 48



Blikk  
på tiden («



## Ferietid og andre tider

Med vårens ferie- og helligdager bak seg, og med om regjeringens tilsagn om at de vil være på plass også neste år - alle sammen - kan Ola og Kari Nordmann nå med full energi kaste seg ut i sommerferien. Hvor de skal hen? De blir hjemme, skal vi tro at avisoppslag for en tid siden, i hvert fall sett innen landets grenser. Og feriepengene går i den norske fellespotten igjen. Om turistlandene i sør er glade for det, er annen sak.

Skjønt, i Vatikanet tør man ha noterte seg Ola og Karis hjemmesommer med tilfredshet. Der ønsker man nemlig, tråkig økonomi til tross, ikke flere turister - ikke dersom de har tenkt seg innom Det sixtinske kapell. Det sveltende og åndende nærvær av horder av besøkende hver dag som, ifølge to vitenskapsmenns målinger, til sammen etterlater seg ikke mindre enn 425 liter (90-100 kg ifølge kilde nr. 2) saltholdig kondens, forårsaker "stress" hos de ærverdige tak- og veggmalerier. Begrens antall turister, er rådet til Vatikanet. Og, som om ikke det var nok: I Assisi overveier byrådet å innføre turistavgift pr. snute for å kunne reparere masseturismens skader på kunstverkene.

Det har lenge mer enn ant oss at masseturismen hadde sine sider - også den med et kulturelt preg. Det er flere år siden det ble ropt varsku om at Borgund stavkirke var i ferd med å bli bokstavelig talt rent ned av turister. Men med utgangspunkt i det utvidede kulturbegrep bør det finnes alternati-

ver for de kultureisende. Etter Norges fotballseier over England nylig - og med 1981-seieren i relativt friskt minne - kan kanskje Ullevål Stadion være et alternativ?

På den annen side: Om nå Ola og/eller Kari skulle lure seg en tur til Roma i ferien, er det da så sikkert at de ville stikke innom Det sixtinske? Ferske statistikker viser nemlig at nordmennene er dårligst i Europaklassen i kirkegang med bare 2-3 prosent av befolkningen i kirken én gang i måneden. Så faren for at nordmenn skal henlegge sin kirkegang nettopp til Det sixtinske kapell, er kanskje ikke overhengende?

Om altså norrønafolket blir hjemme, er det andre som farer. Eller hadde tenkt å fare. Som den franske høyreekstremisten Le Pen, som, ifølge "Le Monde", i midten av mai hadde tenkt seg til Cuba fordi han, etter eget utsagn, "ønsket å se de positive og negative aspektene ved den cubanske sosialisme". Men så fikk han akutt lumbago og måtte bli hjemme. Men før lumbagoen meldte seg, hadde kommunistlederen Georges Marchais gjort det. Han var nemlig på Cuba da nyheten om Le Pens komme ble kjent, og fant ut - via utenriksdepartementet - at Le Pen var innvilget turistvisum for en ferieuke på sandstrendene ved Varadero. Intet offisielt var avtalt eller planlagt.

Det hører med til historien at Le Pen slett ikke hadde fått lumbago, men kalde føtter på grunn av påpakning fra partifeller for sine reisepåner. Dog helt uten skjegg i postkassen ble heller ikke Marchais, som kort før Le Pen-historien, hadde kommet med en bredside mot "de franske kapitalister som ikke gjør noen særlig innsats for å komme til Cuba og delta i utviklingen på øya, slik andre gjør".

Det er i det hele tatt ikke helt lett å

være kommunist for tiden. Sånn sett må man nesten beundre Fidel Castro som - for å si det med en karikaturtegning i "Frankfurter Allgemeine" nylig - ufortrødent ror sin sunkne båt videre! Men også Kinas ledere, som offisielt er trofaste kommunister, men står i med kapitalismen på si, har problemer. Mao-jakken er ett av dem: For mange på markedet, for få som vil ha de kjekke plaggene. Nylig måtte en fabrikk innstille produksjonen, salget sviktet, selv etter at prisene var senket med 60%! Ifølge en Peking-avis selger et av byens varemagasiner, som daglig har flere tusen kunder innenfor dørene, bare tre-fire jakker pr. dag. Andre farger enn den store formanns blå hjelper heller ikke.

Forøvrig heter det seg at når hallofolkene i kinesisk fjernsyn lar den vestlige stripedressen bli hengende i skapet og ifører seg Mao-bomullen, vet seerne at nå er en nedkjøling av det politiske klima umiddelbart forstående. Undres hva de hadde på mens Dalai Lama nærmest måtte stå med lua i hånden og ikke slapp inn sammen med herskapet under den store menneskerettskonferansen i Wien nylig?

It's a wonderful world, synger Louis Armstrong. Mon det, tenker vi. Som har Sarajevo og Szerebrenica, Somalia, Sudan og Solingen på netthinne og egen sut og sorg i sjelen. Men 'Satchmo' har rett, han. Gå ut i sommeren her hjemme - og se! På all herligheten.

Men unngå Besseggen! Den er - som Det sixtinske - medtatt av turiststrømmen, stakkar, og tåler snart ikke mere trakk. God sommer, likevel.

Observatoria

P.S. Siste nytt fra Roma har nettopp tikkert inn: Et sinnrikt klimaanlegg skal løse problemene med svette og dårlig ånde i Det sixtinske kapell. Så den som vil blande seg med de to millioner besøkende pr. år. . .